

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Навчально-науковий інститут філології
Кафедра зарубіжної літератури

Жанрово-стильова своєрідність збірки оповідань Тіма О'Брасна
«Те, що вони несли»

Кваліфікаційна робота
освітнього рівня «магістр»
студента II курсу
спеціальності - 014.021 Середня освіта
освітньо-наукової програми «Зарубіжна
література та англійська мова: теорія та
методика навчання»
ІВАНЕНЮКА Микити Олеговича

Науковий керівник:
д. філол. н., професор Тетяна МИХЕД
Рецензент:
к. філол. н., доц. Ольга ШЕСТОПАЛ

«Допущено до захисту»

Протокол засідання кафедри зарубіжної літератури

№ ___ від «___» _____ 2025 р.

Завідувач кафедри _____ (проф. Лілія МІРОШНИЧЕНКО)

КИЇВ – 2025

АНОТАЦІЯ

Актуальність наукової роботи зумовлена тим, що у ній представлено комплексний аналіз авторських підходів до осмислення воєнного досвіду через символіку речей, пам'ять про травму, а також жанрово-нарративні експерименти письменника у контексті метафікшну. **Новизна роботи** полягає у запропонованому міждисциплінарному аналізі збірки оповідань про війну із урахуванням американського, європейського та українського культурних контекстів, аналізі речей у творі як багатозначних маркерів ідентичності, засобів художнього переосмислення війни.

Мета дослідження – проаналізувати жанрово-стильову своєрідність збірки Тіма О'Браєна «The Things They Carried» у контексті воєнної літератури США з увагою до ролі речей як символічного елемента репрезентації американської ідентичності та психологічного стану персонажів у межовій ситуації війни.

Об'єкт дослідження – збірка «The Things They Carried» Тіма О'Браєна у контексті англійської воєнної прози зламу ХХ-ХХІ століть.

Предмет дослідження – жанрово-стильові особливості збірки «The Things They Carried».

На основі проведеного аналізу твору **зроблено висновки**, що воєнна література США постає як багатогранний жанр, що поєднує художнє, документальне та мемуарне, відображаючи зміну ставлення суспільства до війни та її осмислення. Виявлено, що збірка Тіма О'Браєна «*The Things They Carried*» демонструє новаторський підхід до репрезентації воєнного досвіду через метафікшн, автобіографізм і символіку речей як маркерів ідентичності, пам'яті та внутрішніх трансформацій героїв. Узагальнено, що речі у творі мають багатозначну функцію – вони не лише характеризують персонажів, а й передають культурні коди, моральні дилеми та глибину психологічного досвіду.

Ключові слова: жанрово-стильова своєрідність, воєнні оповідання, символіка речей, пам'ять про травму, метафікшн, Тім О'Браєн, *The Things They Carried*, культурні контексти.

ABSTRACT

The relevance of the research lies in its comprehensive analysis of the author's approaches to interpreting war experience through the symbolism of objects, the memory of trauma, and O'Brien's narrative experiments within the framework of metafiction. **The novelty of the study** is the interdisciplinary analysis of the war narrative, considering American, European, and Ukrainian cultural contexts, as well as the interpretation of objects in the text as multifaceted markers of identity and tools for artistic rethinking of war.

The aim of the study is to analyze the genre and stylistic uniqueness of *The Things They Carried* in the context of contemporary American war literature, with a focus on the role of objects as symbolic elements representing American identity and the psychological states of characters in extreme wartime conditions.

The object of the study is Tim O'Brien's *The Things They Carried* in the context of English-language war prose at the turn of the 20th and 21st centuries.

The subject is the genre and stylistic features of the Tim O'Brien's *The Things They Carried*.

Based on the comprehensive analysis, **it is concluded** that American war literature represents a multifaceted genre that blends fiction, documentary, and memoir elements, reflecting the evolution of public perception and understanding of war. The study demonstrates that Tim O'Brien's *The Things They Carried* introduces an innovative approach to portraying war experience through metafictional devices, autobiographical content, and object symbolism as markers of identity, memory, and internal transformation. The collection's objects serve multiple functions: they characterize individuals, convey cultural codes and moral dilemmas, and represent deep psychological experiences. The work holds significant educational value as a tool for fostering emotional maturity, moral reflection, and empathy in secondary and high school students.

Key words: genre and stylistic features, war stories, symbolism of objects, memory of trauma, metafiction, Tim O'Brien, *The Things They Carried*, cultural context.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. «THE THINGS THEY CARRIED» ТІМА О’БРАЄНА У КОНТЕКСТІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПРО ВІЙНУ	8
1.1. Воєнна література: жанрові особливості та стильові тенденції.....	8
1.2. Своєрідність воєнної літератури США.....	12
1.3. Проблема жанрової класифікації творів Тіма О’Браєна.....	22
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2. РЕЧІ ЯК ПОЛІСЕМАНТИЧНИЙ ЗАСІБ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖІВ У ЗБІРЦІ «ТЕ, ЩО ВОНИ НЕСЛИ»	34
2.1. Речі як маркер індивідуалізації.....	34
2.2. Речі як носій національної ідентичності.....	45
2.3. Речі як засіб художньої репрезентації символічного образу «американського Ахілла».....	53
Висновки до другого розділу.....	56
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ З ВИВЧЕННЯ ЗБІРКИ ТІМА О’БРАЄНА «THE THINGS THEY CARRIED» У КУРСІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ СТАРШОЇ ШКОЛИ	58
3.1. Педагогічний потенціал твору: морально-етичні та психологічні аспекти для обговорення з учнями.....	58
3.2. Прийоми та методи аналізу художнього тексту на уроках: від структури до символіки речей.....	63
3.3. Формування наскрізних компетентностей засобами вивчення твору (громадянської, емоційно-етичної, читацької, міжпредметної).....	72
Висновки до третього розділу.....	75
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81

ВСТУП

Війна – одна з найгостріших соціальних та екзистенційних реалій сучасності, що суттєво впливає на політичні, культурні та моральні процеси. Вона змінює не лише структуру суспільства, а й внутрішній світ особистості, провокує фундаментальні роздуми про життя, смерть, ідентичність, життєвий вибір. Особливої актуальності ці проблеми набувають у період збройних конфліктів, коли художнє осмислення війни стає не тільки формою фіксації травматичного досвіду, а й засобом переосмислення цінностей і способів подолання посттравматичних наслідків.

У цьому контексті надзвичайно важливим є звернення до художньої літератури як до засобу не лише фіксації, а й рефлексії над травматичним досвідом. В умовах повномасштабної війни росії проти України проблема осмислення воєнного досвіду через літературу постає особливо гостро. Сучасна українська культура активно реагує на нову реальність, водночас значущим є і вивчення зарубіжного досвіду, представленого у творах, що вже стали класикою художніх наративів про війну. Такі тексти дають змогу виявити універсальні механізми психологічної реакції на війну та порівняти їх із локальним українським контекстом.

У зв'язку з актуальним об'єктом дослідження, творчість американського письменника Тіма О'Браєна, ветерана війни у В'єтнамі, зокрема його збірка «The Things They Carried», яка поєднує в собі документальне й художнє, автобіографічне та метафікційне. О'Браєн виходить за межі традиційного воєнного наративу і створює складну багатошарову структуру, що дозволяє зображувати війну не лише як історичну подію, але і як глибокий внутрішній досвід. Цей підхід відкриває перспективу для нового гуманітарного прочитання воєнної прози в українському науковому дискурсі.

Інтерес до цієї проблематики вже відображено в наукових працях як українських, так і зарубіжних дослідників. Серед них – Н. Герасименко, І. Кропивко, С. Присівок, М. Рябченко, які аналізують жанрові особливості воєнних творів, мілітарний дискурс та топоси війни в сучасній українській прозі. Зарубіжні дослідники, зокрема Кетрін Келлоуей, Барбара Бонн, Робін Сілберглейд і Крістофер Бросман, звертають увагу на метанаративну структуру, автобіографізм, терапевтичний потенціал і травматичну пам'ять у творах О'Браєна. Такий міждисциплінарний науковий контекст дозволяє

глибше дослідити специфіку збірки «The Things They Carried» як феномену воєнної літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення жанрово-стильових особливостей сучасної воєнної прози як важливого інструменту художнього конструювання пам'яті, травматичного досвіду та ідентичності. Особливої ваги це набуває в українському контексті, де воєнна проза стає не лише способом фіксації реальності, а й засобом терапії, опору та формування нової національної ідентичності. Збірка О'Браєна, що відображає досвід війни у В'єтнамі, дає змогу простежити паралелі між культурними механізмами переживання війни в США та в Україні, а також виявити спільні стратегії художнього зображення війни, пам'яті й травми.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі розкрити художній потенціал речей як стратегій характеристики персонажів, маркерів травми та наративізації війни, а також у спробі комплексного аналізу збірки «The Things They Carried» як твору, що виходить за межі усталених жанрових моделей та репрезентує новітні стратегії художнього осмислення воєнного досвіду через предмети-символи. Особливу увагу приділено речам як полісемантичним маркерам американської національної ідентичності. Наукову новизну дослідження становить також методичний розділ роботи – обґрунтування доцільності уведення оповідань Тіма О'Браєна до курсу зарубіжної літератури у старших класах середньої школи та розробці плану-конспекту експериментального уроку за цією темою, що передбачає інтеграцію ігрових, пізнавальних та комунікативних методик для учнівської взаємодії в класі.

Мета дослідження – проаналізувати жанрово-стильову своєрідність збірки Тіма О'Браєна «The Things They Carried» у контексті сучасної воєнної літератури США, з особливою увагою до ролі речей як символічного елемента репрезентації ідентичності та психологічного стану персонажів.

Об'єктом дослідження є збірка «The Things They Carried» Тіма О'Браєна у контексті англійської воєнної прози зламу ХХ-ХХІ століть.

Предмет дослідження – жанрово-стильові особливості збірки «The Things They Carried», зокрема полісемантика речей як засобу характеристики персонажів та вираження ідентичності.

Мета дослідження зумовлює виконання низки завдань:

- окреслити основні жанрові та стильові риси літератури про війну у США на матеріалі класичного канону художніх творів;
- визначити жанрову природу та наративні особливості збірки «The Things They Carried»;
- проаналізувати речі як художній засіб символізації, характеристичності, національної ідентичності та конструкції міфологеми «американського Ахілла»;
- виявити метафікційні, наративні й інтертекстуальні особливості твору О’Браєна;
- зіставити художній досвід американської воєнної літератури з викликами сучасної української прози про війну;
- запропонувати методичну розробку за темою для потенційного вивчення учнями у старших класах середньої школи.

Теоретико-методологічну базу дослідження складають праці з літературознавства, жанрології, інтерпретації художнього тексту, нараторології війни і травми (зокрема, роботи К. Келлоуей, Р. Сілберглейд, Е. Ван де Вурде, А. Вернона, Б. Бонна, Т. Михед, А. Герасимової, Н. Герасименко, І. Кропивко, Д. Присівка, М. Рябченко). Залучені також положення культурної герменевтики та теорії символу. **Методи, які використано у дослідженні**, – структурно-семантичний аналіз, порівняльно-типологічний метод, елементи інтертекстуального та дискурсивного аналізу, метод герменевтичної інтерпретації.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання результатів дослідження у розробці та викладанні курсів і спецкурсів з історії зарубіжної літератури, а також у створенні методичних матеріалів для роботи з творами про війну на уроках у старших класах середньої школи.

Апробація результатів. Результати дослідження апробовано в доповіді «Пам’ять про війну та її художня репрезентація в збірці оповідань Тіма О’Браєна *The Things They Carried*» у рамках ІХ Всеукраїнських наукових читань за участю молодих учених «Філологія ХХІ століття: нові дослідження і перспективи» (10-11 квітня 2025 року, ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ).

Структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів – теоретичного, аналітичного і методичного, проміжних висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. «THE THINGS THEY CARRIED» ТИМА О'БРАЄНА У КОНТЕКСТІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПРО ВІЙНУ

1.1. Воєнна література: жанрові особливості та стильові тенденції

Література про війну посідає важливе місце у світовій культурі, оскільки відображає досвід воєнних конфліктів через різноманітні жанрові форми та стильові прийоми. Від давньогрецького епосу до сучасних антивоєнних романів, вона розвивалася як засіб осмислення війни – від уславлення її героїв до критики її причин та наслідків [1, с. 36].

Жанрово-стильові особливості літератури про війну вкладаються у кілька ключових культурно-історичних матриць. По-перше, це епічна та героїчна традиція, де війна виступає як випробування доблесті та честі. Такий підхід був характерний для ранніх літературних зразків, таких як давньогрецький і середньовічний епос, де військові подвиги слугують основою для формування національної ідентичності [22, с. 86].

Проте з часом у військовій літературі розвинулася тенденція до реалістичного зображення війни. Реалізм стає ключовою рисою творів XIX–XX століть, коли автори починають деталізовано описувати жахи бойових дій, страждання солдатів та хаос на полі бою. Наприклад, Ернест Гемінгвей у романі «Прощавай, зброе» (1929) створює картину війни через мінімалістичний, лаконічний стиль, що підкреслює абсурдність кровопролиття [22, с. 91].

Ще однією важливою стильовою тенденцією стало акцентування на внутрішньому світі військових. Війна більше не зображується лише як зовнішня подія, але як глибокий психологічний конфлікт. У романі «На Західному фронті без змін» (1929) Еріх Марія Ремарк використовує оповідь від першої особи, внутрішні монологи та детальні описи, аби показати трансформацію головного героя під впливом війни [22, с. 92].

Значну роль у розвитку літератури про війну відіграла її антивоєнна функція. Багато авторів, особливо після Першої та Другої світових воєн, прагнули не героїзувати війну, а демістифікувати її, показати не лише фізичні, а й моральні наслідки для

суспільства. Так, Анрі Барбюс у романі «Вогонь» змальовує фронтове життя з позиції простих солдатів, що спростовує традиційні міфи про героїзм [68, с. 194].

Іншим цікавим напрямом є експериментальна військова література. Гійом Аполлінер у «Каліграмах» використовує візуальні форми, перетворюючи текст на частину графічного зображення війни. Також у ХХ столітті поширилося використання кінематографічних прийомів у літературі: швидка зміна сцен, фрагментарність, ефект «репортажу» – все це допомагає передати хаотичність бойових дій, а стилістичний прийом колажності підкреслює розірваність, абсурдність та розпадання на частки повоєнної реальності [22, с. 92].

Воєнна література є важливим складником сучасного літературного процесу, що відображає війну як соціальне, політичне та психологічне явище. Вона охоплює як документальні тексти – свідчення комбатантів, так і художні твори, що передають війну крізь призму особистих переживань героїв [1].

Однією з ключових жанрових особливостей воєнної літератури є її поділ на три основні типи: «високу», «масову» та «межову» літературу. До першої групи належать багатовимірні твори, що тяжіють до складної образної системи, символізму та психологізму. Наприклад, у романі Сергія Жадана «Інтернат» (2017) війна показана не лише через реальні бойові дії, а й через психологічні трансформації героїв, що змушені адаптуватися до нових реалій [5]. Другу категорію становлять тексти з акцентом на динамічний сюжет, бойові сцени та пригодницький стиль, серед яких можна виділити «Позивний “Бандерас”» Сергія Дзюби та Антона Кірсанова. У третій групі поєднуються елементи як першої, так і другої категорії, що проявляється у романах, таких як «Чорне сонце» Василя Шкляра, де реалістичність військового життя доповнюється символічними образами та елементами історичного міфу [12].

Стильові тенденції літератури про війну змінювалися з часом. Якщо в класичних зразках війна зображувалася через призму героїчного епосу, то сучасні автори схиляються до реалістичного опису військових буднів. Реалістичність у сучасній військовій прозі досягається через деталізацію побутових сцен, використання документальних свідчень та лексичні особливості, зокрема живу мову персонажів. Наприклад, у творі «Сапери» (2017) Сергія Гридіна воєнні будні показані через призму

буденної праці солдатів, де фізичне виснаження та моральні випробування стають головними мотивами [3].

Крім того, воєнна література значною мірою формує суспільну пам'ять та історичну свідомість, особливо в контексті сучасних військових конфліктів. Російсько-українська війна стала поштовхом до активного розвитку цього жанру, а автори, серед яких Гаська Шиян «За спиною» та Андрій Курков «Сірі бджоли», використовують художні засоби для відображення впливу війни на цивільне населення та зміни в ідентичності героїв [7; 10].

Отже, воєнна література продовжує розвиватися, пропонуючи різні підходи до осмислення війни та її наслідків. Від реалістичного документування до психологічного аналізу та символічного переосмислення – цей жанр залишається важливим інструментом для розуміння війни не лише як воєнного конфлікту, але і як глибокого соціального й особистісного потрясіння.

Література про війну є особливим жанром, що поєднує документальність і художню виразність, відображаючи як індивідуальний, так і колективний досвід війни. Основна характеристика цього жанру полягає у створенні наративів, які можуть слугувати як засобом самовираження авторів-військових, так і механізмом конструювання суспільної пам'яті [47].

Однією з головних особливостей воєнної літератури є її жанрова різноманітність. Вона охоплює як мемуари, що базуються на особистих переживаннях авторів, так і романи, що відтворюють події війни з художнім осмисленням. Мемуари є особливо важливим піджанром, оскільки вони часто поєднують документальну точність з особистими рефлексіями авторів [47].

Стильові тенденції воєнної літератури зазнали змін протягом століть. Якщо ранні твори тяжіли до героїзації війни, то у XX-XXI століттях з'являється реалістичний підхід, що підкреслює її жорстокість. Важливим елементом є наратив розвінчання і втрати ілюзій, який полягає у тому, що автори розвінчують романтичні уявлення про війну та показують її як хаотичний і травматичний досвід. Це підтверджується дослідженням військових мемуарів, де простежується переважання такого наративу – залежно від військової культури країни [28].

Ще однією важливою рисою є мотиви написання військових мемуарів. Дослідження показують, що автори часто мають чотири основні причини для написання своїх історій: визнання, прагнення змін, допомога іншим та самотерапія. Вражає той факт, що внутрішньо-особистісні мотиви (допомога іншим або прагнення змін) зустрічаються частіше, ніж особисті мотиви, такі як самотерапія [47].

Військові мемуари також відзначаються унікальними особливостями правдивості. Дослідження показують, що автори використовують різні форми правдивості: об'єктивну, суб'єктивну та спогадову, що відображає складну взаємодію між пам'яттю, суспільними очікуваннями та реальністю [8].

Однією з ключових жанрових особливостей воєнної літератури є її поділ на різні форми наративу, зокрема его-документи (щоденники, мемуари) та его-тексти (автобіографічна проза, есеїстика) [10, с. 277]. Важливою рисою сучасної воєнної прози є її авторська автентичність, оскільки значна частина текстів належить безпосереднім учасникам бойових дій. Це відрізняє сучасну військову літературу від так званої «лейтенантської прози» радянської доби, яка мала ідеологічний характер [6].

Загалом можна зробити висновок, що сучасні автори тяжіють до використання документальних прийомів, а також використовують живу розмовну мову персонажів. Особливою рисою сучасної комбатантської прози є її багатожанровість: поряд із традиційною воєнною прозою з'являються комікси, графічні романи, художньо-документальні тексти та публіцистика [2].

Одним із важливих мотивів у сучасній військовій прозі є тема травматичного досвіду та його осмислення. Багато авторів звертаються до письма як способу переосмислення пережитого досвіду та адаптації до мирного життя після війни. У цьому контексті воєнні щоденники та мемуари виконують не лише документальну, а й терапевтичну функцію [10, с. 292].

Отже, література про війну є багатожанровим комплексом, що поєднує різні стильові та жанрові підходи. Вона не лише документує воєнні конфлікти, а й впливає на суспільне сприйняття війни, формуючи пам'ять про події та їхніх учасників.

1.2. Своєрідність воєнної літератури США

Воєнна література США посідає особливе місце в національній культурі, відображаючи досвід війни від колоніальної епохи до сьогодення. Американські письменники у своїх творах про війну задіяли різноманітні жанрові форми – від мемуарів і документальних листів до романів, поезії та навіть сатиричних антиутопій. Упродовж історії ця література еволюціонувала разом із самими конфліктами, виробивши своєрідні стильові риси та нарративні стратегії. Від перших творів часів Війни за незалежність і зіткнень із автохтонним населенням до сучасних оповідей про «безкінечні війни» XXI століття – американська воєнна проза і поезія відображає уявлення суспільства про війну, її героїку чи безглуздя, та впливає на формування цих уявлень [17, с. 43].

Перші зразки військової літератури в Америці з'явилися ще в колоніальну добу і період Війни за незалежність і звільнення від англійського панування (1775–1783). Це були переважно листи, щоденники, памфлети та патріотичні вірші, що прославляли боротьбу за свободу та формували національну ідентичність. Воєнні тексти того часу часто мали пропагандистський характер, надихаючи населення на підтримку воєнних зусиль і возвеличуючи героїв революції. Подібно до епічних творів минулого, такі оповіді виконували епіко-національну функцію – зміцнювали відчуття спільної мети, героїзували воєнне протистояння та породжували «войовничий дух». Ця тенденція простежувалася і надалі: література про війну нерідко подавала збройний конфлікт як справедливу боротьбу добра зі злом, що видно хоча б із патетичного тону деяких творів часів Громадянської війни.

Громадянська війна в США (1861–1865) стала переломним моментом для воєнної літератури, оскільки привела до появи більш реалістичних та психологічно глибоких текстів. Безпрецедентні масштаби Громадянської війни і численні втрати вимагали більш правдивого та адекватного зображення дійсності. Письменники XIX та початку XX століття (наприклад, поет Волт Вітмен у збірці «Барабаний бій» про воєнні шпиталі, або Амброз Бірс у своїх оповіданнях) заклали основи реалістичного показу війни, не оминаючи її жорстокості. Кульмінацією цього раннього реалістичного напрямку став роман Стівена Крейна «Червоний знак доблесті» (1895). Написаний у

повоєнний час, він став одним із найвпливовіших творів про Громадянську війну. Крейн показав війну очима молодого солдата Генрі Флемінга, зосередившись не на героїчних подвигах, а на внутрішній боротьбі між страхом і мужністю. Такий психологізм був новаторським: замість прославлення поля бою автор прагнув правдиво відтворити стан людини у битві – розгубленість, паніку, поступове загартування характеру. Тема «випробування вогнем» – перевірки особистої хоробрості в бою – стала центральною для американського воєнного роману від часів Крейна. Із цього часу війна в літературі дедалі менше романтизується і все більше постає як сувора школа життя, де герой проходить ініціацію через страх і страждання. Воєнна проза другої половини XIX ст. усе виразніше відходить від риторики патріотичного пафосу до рефлексії над моральними дилемами війни (дезертирство vs. обов'язок, героїзм vs. боягузтво) та більш приземленого зображення солдатського побуту [36, с. 11].

Водночас, навіть реалістична література про Громадянську війну в США сприяла формуванню певних воєнних міфів і наративів пам'яті. Після війни з'явилися численні мемуари ветеранів, історичні романи і поеми, які закріплювали картину подій 1861–1865 рр. у масовій свідомості. З одного боку, вони сприяли національному примиренню (наприклад, популярні в кінці XIX ст. твори, що з повагою описували хоробрість як північних, так і південних солдат). З іншого – література допомагала осмислити колосальні жертви: з'являються елегії, вірші й оповідання, що оплакують полеглих і закладають традицію вшанування ветеранів. Отже, до початку XX ст. в США сформувалася багата традиція воєнної прози і поезії, яка поєднувала епічно-патріотичний дух ранніх творів з новим прагненням до реалізму і психологічної правди про війну.

Перша світова війна (1914–1918) застала США відносно невідготовленими як у військовому, так і в культурному сенсі. На відміну від європейських країн, американська література не мала тоді настільки потужної традиції осмислення першої тотальної війни нового світу, а вступ США у війну стався лише у 1917 році. Тим не менш, досвід Першої світової справив глибокий вплив на американських письменників «втраченого покоління». Кривава бійня окопної війни підірвала колишні романтичні уявлення про славу бою. Письменники після 1918 року дедалі частіше висловлювали розчарування та зневіру, що прямо відбилося на літературних стилях. Як зазначають

дослідники [37], розчарування, породжене війною, стало одним із чинників виникнення модернізму в літературі – напрямку, що поривав із традиційними формами і відображав злам свідомості, втрату старих ідеалів. Американські автори переймають європейські модерністські експерименти, зосереджуючись на внутрішніх переживаннях особистості, фрагментарності оповіді, відмові від пафосу.

Хоча американський бойовий досвід у Першій світовій був коротшим, з'явився ряд помітних творів про цю війну. Джон Дос Пассос у романі «Три солдати» (1921) реалістично показав будні американських військових у Європі і атмосферу розчарування після перемоги. Ернест Гемінгвей, який служив санітаром, заклав свій воєнний досвід у напів-автобіографічний роман «Прощавай, зброє» (1929) – трагічну історію кохання на тлі війни, сповнену скептицизму щодо патріотичних гасел. Тон цього твору – стримано-ліричний, антивоєнний – багато в чому відображає настрої покоління ветеранів. Едвард Каммінгс у прозових мемуарах «Величезна кімната» (1922) описав власне ув'язнення у французькому таборі, протестуючи проти військової машини. Показово, що після війни 1914–18 рр. в США ширилися і пацифістські твори – так, роман Долтона Трамбо «Джонні отримав зброю» (1939) на прикладі скаліченого ветерана показує жах війни і звучить як потужне попередження наступним поколінням. Проте загалом американська література про Першу світову війну не набула такого суспільного резонансу, як література про Громадянську чи Другу світову. Вона певною мірою залишилася в тіні: у національній пам'яті Першу світову часто називали «забутою» війною. Літературні відгуки (поза творами кількох видатних авторів) не стали масовими бестселерами, а голоси ветеранів Першої світової довгий час поступалися місцем наративам про війни, які американці вважали більш значимими для своєї історії (війна Півночі і Півдня, Друга світова, В'єтнам). Однак саме після 1918 року в США остаточно утверджується антивоєнний дискурс – ідея про безглуздість кривавих конфліктів, яка ще сильніше прозвучить у літературі наступної великої війни [37].

Для покоління американців, що брали участь у Другій світовій війні (1939–1945, вступ США з 1941), цей конфлікт сприймався як війна за виживання демократії, справді народна і «справедлива» боротьба з нацизмом та мілітаризмом. Відтак у культурі закріпився образ Другої світової як «доброї війни», що нібито виправдала себе

морально. На перших порах література і масова культура підтримували цей наратив: під час війни друкувалися піднесені репортажі, патріотична поезія, солдатські пісні; по завершенні – мемуари генералів та історичні хроніки перемоги. Проте досить швидко в американській літературі з'явилися й критичні ноти, особливо коли молоді фронтовики почали переосмислювати свій досвід. Уже наприкінці 1940-х виходять реалістичні твори, що без прикрас змальовують солдатське життя. Норман Мейлер у романі «Голі й мертві» (1948) показав бруд окопів на тихоокеанському театрі, виснаження і страх рядових піхотинців. Джеймс Джонс у романах «Віднині і навіки» (1951) та «Тонка червона лінія» (1962) дослідив психологію військового колективу, проблематику статутної жорстокості та міжособистісних конфліктів серед солдатів. Такі твори продовжували традицію реалізму і збагатили її новим масштабом – війна зображалася як повсякденна праця і боротьба не лише з ворогом, а й зі своїми слабкостями та військовою машиною [51, с. 19].

Особливої уваги заслуговує література, що з'явилася через десятиліття після війни, у 1960-х, коли суспільство переживало переоцінку досвіду Другої світової. Деякі автори цього періоду обрали шлях сатири та абсурдизму, щоби викрити безглуздість бюрократії і насильства навіть у «праведній» війні. Класичним зразком такого підходу став роман Джозефа Геллера «Пастка-22» (1961), у якому через гротескні ситуації на авіабазі в Італії показано, як військова логіка перетворюється на абсурд. Геллер створив цілу галерею іронічних образів, а назва його твору – «Catch-22» – стала крилатою метафорою парадоксальної, безвихідної ситуації. Дослідники відзначають, що Геллер підніс іронію воєнного досвіду до рівня міфу, апелюючи до глибинних питань людського буття. Інший визначний автор, Курт Воннегут, учасник війни, також звернувся до нетипових засобів – поєднав наукову фантастику, чорний гумор і автобіографізм у романі «Бойня номер п'ять» (1969). Описуючи бомбардування Дрездена, Воннегут через фантастичні часові стрибки і суху іронію доніс до читача жахливу беззмістовність масового знищення – фраза «такі справи» після кожної смерті в романі звучить як вирок війні. Ці твори означили поворот до постмодерністського осмислення війни: замість цілісної героїчної розповіді – фрагментарність, парадокс, гра з реальністю; замість однозначного пафосу – суміш трагічного і комічного [53, с. 92].

Військова література про Другу світову війну в США охоплює й інші аспекти, зокрема домашній фронт та досвід маргіналізованих груп. У роки війни та після неї багато жінок-письменниць і журналісток висвітлювали роль жінок у тилу, очікування і тривоги сімей солдатів, неподолані травми ветеранів. Про зустріч родиною контуженого на війні солдата написала британка Ребекка Вест («Повернення солдата», 1918), про травматичне відлуння війни і зміну суспільства - Гарпер Лі і Бетт Норіс. Тема війни увійшла і в афроамериканську літературу: наприклад, участь чорних військових у Другій світовій та расизм у армії відображено у романі Ральфа Еллісона «Невидимка» (1947) та п'єсах Дерріла Бейкера. Хоч ці твори не суто «про війну», вони демонструють, як війна ставала тлом для осмислення соціальних проблем, зокрема питань громадянства й рівноправності меншин.

Отже, література про Другу світову війну в США пройшла шлях від первісного прославлення «героїв великої хрестового походу» до глибоко критичного, подекуди нігілістичного переосмислення тієї війни. Поступово «героїчний міф» піддавався деконструкції – наприкінці ХХ ст. суспільство вже мало збалансованіший погляд, багато в чому завдяки письменникам, які показали, що навіть у “хорошій” війні є місце абсурду, моральному компромісу і стражданням звичайної людини [69].

Війна у В'єтнамі (1965–1973) стала, ймовірно, поворотним моментом для всієї англомовної воєнної літератури, а особливо для США, де вона спричинила глибокий суспільний розкол. На відміну від попередніх конфліктів, цю війну американське суспільство здебільшого засудило, і література відіграла неостанню роль у формуванні критичного ставлення до війни. Якщо у випадку Другої світової письменники через роки почали підривати «героїчні» наративи, то у випадку В'єтнаму багато авторів від початку писали з позицій сумніву, болю і протесту. Центральними темами стали безглуздість війни, травматичний досвід солдата, моральна двозначність бойових дій та прірва між фронтом і тилом.

Однією з жанрових особливостей «в'єтнамської» літератури стало широке використання мемуаристики та документалістики. Багато учасників бойових дій самі взялися за перо, прагнучи розповісти правду про пережите. З'явилися знакові мемуари: Філіп Капуто «Чутка про війну» (1977), Рон Ковік «Народжений 4 липня» (1976) та інші – вони шокували американців описами жорстокості, марності втрат і глибокої

психологічної травми ветеранів. Паралельно виходила художня проза, часто напів-автобіографічна, що з різних боків осмислювала цей конфлікт. Тім О'Браєн, ветеран піхоти, задумав твір «Що вони несли» (1990) як цикл взаємопов'язаних оповідань, де реальні спогади переплітаються з вигаданими історіями – таким чином автор досліджує, як розповідь може передати емоційну правду війни. О'Браєн свідомо стирає грань між фактом і вигадкою, адже, за його словами, буквальна правда часто безсила описати війну: «краще написати художній твір, аби читач відчув те, що пережив солдат». Це своєрідна наративна стратегія – метафорична правда замість документальної точності, – яка стала відмінною рисою літератури про В'єтнам. Так само Майкл Герр у збірці нарисів «Депеші» (1977) використав прийоми «нової журналістики», поєднуючи фактографію з літературними засобами, щоб передати абсурдність і хаотичність тієї війни. Інші письменники, як-от Густав Гасфорд («Коротке блискуче життя», 1979) чи Джеймс Вебб («Поля вогню», 1978), пропонували читачеві максимально неприкрашений, натуралістичний погляд з окопів. Усі ці тексти об'єднують акцент на травматичному досвіді – теми посттравматичного стресу, провини вцілілого, відчуження ветеранів стали лейтмотивними [61, с. 54].

Війна у В'єтнамі також стимулювала розвиток антивоєнної поезії та драми. Поети-військові (наприклад, Юсеф Комуньяка) і співаки-протестувальники впливали на суспільство не менше, ніж прозаїки. Література про В'єтнам виконала потужну критичну функцію – деміфологізувала війну і військову службу, підважила колишні романтичні образи солдата та підтримала пацифістські настрої у суспільстві. Водночас ці твори мали і терапевтичний ефект: як зазначає К. Бросман, для багатьох авторів і читачів література стала способом пропрацювати травму, «пережити і переосмислити воєнні спогади, досягнувши таким чином певного катарсису».

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Сполучені Штати продовжували брати участь у збройних конфліктах різного масштабу, і кожен з них додавав нові штрихи до воєнної літератури. Після В'єтнаму помітними стали твори про менші за тривалістю, але значущі для ветеранів війни, зокрема про Корейську війну (1950–1953) та операцію «Буря в пустелі» (війна в Перській затоці, 1991). Так, хоча Корейську війну називали «забутою», вона породила кілька сильних мемуарних і художніх книг (напр. роман Джеймса Салтера «Мисливці» про льотчиків або пізніші мемуари). Війна в Затоці теж

відбилась у мемуарах морського піхотинця Ентоні Суоффорда «Морпіхи» (2003), який відверто описав апатію і безглузде чекання в пустелі, і таким чином передав новий досвід високо технізованої війни, де часом бракує «героїчної дії», але присутня психологічна напруга.

Після терактів 11 вересня 2001 року США залучилися до так званої «Війни з терором», що включала військові кампанії в Афганістані (2001–2021) та Іраку (2003–2011). Ці конфлікти породили ціле покоління нових воєнних письменників і дали поштовх відродженню жанру військової прози вже у сучасних умовах. Часто їх називають літературою «безкінечних воєн» (the Forever Wars), оскільки ці кампанії розтягнулися на багато років без чіткого фіналу.

Сучасна воєнна література США вирізняється низкою ключових рис, які відображають реалії та моральні виклики воєнних конфліктів ХХІ століття. Автори цього жанру, багато з яких є ветеранами, намагаються максимально реалістично передати досвід солдатів, показати психологічні наслідки бойових дій та переосмислити образ «американського воїна» у контексті сучасного суспільства

Однією з найважливіших особливостей військової прози є автентичність і автобіографізм. Значну частину творів написано самими ветеранами Іраку та Афганістану, що надає їм особливої правдивості та емоційної глибини. Авторам не потрібно вигадувати сюжет – вони черпають натхнення з власного бойового досвіду, відображаючи у творах усі аспекти життя військових: від напружених боїв до складного процесу адаптації після повернення додому. Наприклад, Філ Клей у своїй збірці оповідань «Розвертання» (2014), будучи колишнім морським піхотинцем, описує різноманітні погляди на війну – від безпосередньої участі в боях до життя ветерана після служби. Кевін Пауерс, ветеран війни в Іраку, у своєму романі «Жовті птахи» (2012) зосереджується на внутрішньому стані солдата, передаючи його переживання через ліричний, майже поетичний стиль. Такі твори не лише правдиво відображають воєнну реальність – постійну загрозу мінних вибухів, складні моральні компроміси на окупованій території, труднощі реінтеграції ветеранів, а й кидають виклик традиційному образу героїчної війни, демонструючи її безжальність і руйнівний вплив на людську психіку.

Продовжуючи традицію військової прози часів В'єтнамської війни, сучасні письменники акцентують увагу на темах травми, втрати смислу та антивоєнних настроїв. Ці твори руйнують романтизовані уявлення про війну як шлях до слави й честі, натомість наголошуючи на психологічній ціні, яку доводиться сплачувати солдатам. Багато персонажів військової прози страждають від посттравматичного стресового розладу (ПТСР), почуття провини, відчуженості від суспільства, що найяскравіше простежується в романі Бена Фонтейна «Довга прогулянка Біллі Лінна під час перерви на футбольному матчі» (2012). Ця історія ілюструє конфлікт між солдатами, які пережили жорстокі реалії війни, та цивільним суспільством, яке не розуміє справжньої ціни їхніх подвигів. Література такого типу виконує терапевтичну функцію, допомагаючи як самим авторам-ветеранам, так і читачам глибше осмислити досвід затяжних воєнних конфліктів і проявити емпатію до тих, хто пройшов через них.

Сучасна доба внесла важливі корективи і в образ американського солдата, що позначилося на нових наративних перспективах у військовій прозі. Американські збройні сили стали більш різноманітними, і тепер у літературі з'являються теми гендеру, етнічної ідентичності, сексуальності. Наприклад, усе частіше автори зображають жінок-військових, розповідаючи про їхню службу та особливі виклики, з якими вони стикаються в армії. Цей аспект знаходить відображення і в академічних дослідженнях, присвячених гендерним аспектам війни. Крім того, у літературознавстві сформувалася окрема тема – «війна і квір», яка досліджує проблеми ідентичності ЛГБТ+ військових під час бойових дій та в післявоєнному житті.

Ще одним важливим аспектом є вплив технологічного прогресу на сучасні війни, що знаходить відображення у військовій літературі. Новітні методи ведення бойових дій – дрони, кібер-атаки, дистанційні операції – змінили сам характер війни. Солдати часто не контактують безпосередньо з ворогом, а ухвалюють рішення за екранами комп'ютерів. Це породжує мотив відчуження воїна від реального бою, що в літературі піднімає складні етичні питання: чи можна вважати дистанційне знищення ворога морально правильним? Які психологічні наслідки несе така війна для її учасників?

Можна зробити висновок, що сучасна військова література США є відображенням змін у сприйнятті війни та її наслідків. Вона тяжіє до реалізму, психологічної глибини, деміфологізації війни та осмислення її морального виміру. Автори не лише передають

жахи бойових дій, а й аналізують вплив війни на психіку солдатів, зміну суспільного ставлення до ветеранів та етичні дилеми сучасних збройних конфліктів. Тож ці твори стають не просто художньою літературою, а своєрідною формою суспільного діалогу про війну та її наслідки.

Отже, на початку XXI ст. військова література США залишається живим жанром, який продовжує розвиватися. Вона акумулює досвід нових конфліктів і водночас резонує з довгою традицією: так само ставить одвічні питання про мужність і страх, честь і насильство, але робить це у нових формах, пристосованих до сучасної чуттєвості.

Американська військова література не лише відображала події на фронтах, а й активно впливала на суспільство, формуючи суспільні настрої, національну пам'ять та уявлення про війну. На різних історичних етапах її вплив набував різних форм: від утвердження патріотичних ідей та легітимації воєнних дій до критики війни, переосмислення її наслідків і соціальної підтримки ветеранів.

Однією з найдавніших функцій військової літератури було піднесення патріотизму та виправдання війни. У ранні періоди американської історії – зокрема під час Війни за незалежність та Громадянської війни – література відіграла консолідуючу роль, зміцнюючи національну ідентичність та підкреслюючи героїчний аспект боротьби. Героїчні оповіді, вірші про славні битви та пригодницькі романи, як от твори Джеймса Фенімора Купера, сприяли вихованню патріотизму та формуванню образу воїна як символу свободи та національної єдності. Війна зображувалася як випробування, що веде до слави, а її мета виправдовувалася ідеями боротьби за незалежність, об'єднання країни чи розширення територій. Літературознавці зазначають, що воєнна література успадкувала епічний пафос та часто слугувала засобом утвердження національних міфів. Саме тому багато читачів, натхненних літературними зображеннями битв, прагнули особисто пережити подібний досвід. Відомий випадок, коли молодий морський піхотинець Майкл Норман зізнавався, що, читаючи романи про війну – такі як «Червоний знак доблесті» чи «Голі й мертві», – відчував непереборне бажання стати частиною цього великого історичного дійства. Цей приклад яскраво ілюструє, як літературний образ війни як шляху до випробування та слави може спонукати до реальних дій.

Іншим важливим аспектом впливу військової літератури є її роль у формуванні історичної пам'яті. Багато американців дізнаються про минулі війни саме через художні твори, а не лише підручники. Наприклад, сприйняття Громадянської війни багато в чому визначається такими книгами, як «Звіяні вітром» Маргарет Мітчелл, яка романтизує Південь, або оповіданнями Амброза Бірса, які безжально показують жахи бою. Перша світова війна для багатьох американців асоціюється з романом «На Західному фронті без змін», хоч цей твір німецького автора, але він значно вплинув на антивоєнні настрої у США. Друга світова війна тривалий час сприймалася через призму перемоги та героїзму, однак роботи Геллера, Воннегута та інших письменників додали до цього образу нові грані – абсурдність, трагедію, психологічні травми ветеранів. Аналогічно, пам'ять про В'єтнам була сформована літературою та фільмами, які вона надихнула. Фільм «Апокаліпсис сьогодні» базується на літературних мотивах, а «Чота» Олівера Стоуна створений під впливом воєнних мемуарів. У результаті війна у В'єтнамі стала важливим суспільним уроком, що навіть вплинуло на американську зовнішню політику: «синдром В'єтнаму» – небажання втручатися в затяжні військові конфлікти – значною мірою підтримувався літературою та кінематографом, які сформували пам'ять про цю війну.

Окрім історичного виміру, військова література справила значний вплив на англійську мову та культуру. Деякі терміни, які виникли у воєнних творах, стали загальноживаними метафорами. Наприклад, уже згаданий вираз «пастка-22» на позначення дилеми без виходу. Вирази «хрести під Фландрією» (алюзія на вірш Джона Макрея) та «багрянний знак доблесті» теж стали впізнаваними символами. Література, таким чином, впливає на культурний ландшафт, надаючи суспільству символи та наративи, через які осмислюється поняття честі, жертвності та трагедії війни.

Окремо варто згадати про соціальну підтримку ветеранів, яку стимулювала військова література. Після Першої світової війни у США почали з'являтися твори, що вимагали кращого поводження з пораненими солдатами. У ХХ столітті книги та фільми допомогли привернути увагу до проблем ветеранів В'єтнаму – психологічних, соціальних, економічних. Завдяки цьому в країні було розширено програми реабілітації та допомоги військовим. В останні десятиліття мемуари ветеранів Іраку й Афганістану,

такі як «Потрясіння» Кейта Кеннеді або «Дорога попелу» Браяна Карпентера, стимулювали волонтерські рухи на підтримку колишніх військових.

Отже, військова література США – це широкий і різноманітний пласт, що охоплює понад два століття, безліч авторів і жанрів. Її своєрідність полягає у поєднанні універсальних тем війни (мужність, страх, смерть, дружба, зрада тощо) з конкретно американським історичним досвідом і міфологією. В різні епохи змінювалися стилі: від романтичного пафосу й епічної риторики ранніх текстів – до жорсткого реалізму часів Громадянської війни, модерністської фрагментарності після Першої світової, гротескно-сатиричного забарвлення в епоху Холодної війни і постмодернізму, та документальної відвертості у XXI столітті. Водночас простежується і спадкоємність: багато творів звертаються до мотиву випробування особистості війною, до теми втрати і пам'яті, намагаються відповісти на питання про моральність насильства.

За допомогою різних наративних стратегій – від фронтового реалізму до метафоричної фантастики – американські письменники шукали адекватну мову для «невимовного» досвіду війни. Погоджуючись із письменником Тімом О'Браєном, можна сказати, що іноді саме художня вигадка здатна донести глибшу істину про війну, ніж сухий факт. Військова література США неодноразово доводила це, впливаючи і на читачів, і на сам хід історії – змінюючи уявлення про війну, виховуючи нові покоління, застерігаючи від помилок минулого або, навпаки, надихаючи на подвиги. Її внесок у суспільство двоїстий: з одного боку, такі тексти можуть романтизувати війну і тим самим підштовхувати до неї, з іншого – вони ж відкривають очі на її реальність і можуть стати найсильнішим аргументом проти війни. Саме тому, попри зміну історичних обставин, воєнна література залишається актуальною: вона фіксує людський вимір війни, кидаючи виклик як часу, так і нашій совісті.

1.3. Проблема жанрової класифікації творів Тіма О'Браєна

Тім О'Браєн – один із найвідоміших американських письменників-ветеранів В'єтнамської війни, чия творчість кидає виклик традиційним жанровим поділам. Він здобув визнання завдяки унікальній манері оповіді, що балансує між фактом і вигадкою. Особливо складно піддається жанровій класифікації його збірка оповідань «The Things They Carried» (1990) – твір, який сам автор називає художньою прозою, але який

одночасно має риси автобіографії, воєнного роману, мемуарів та метафікшну. Відмовляючись від чітких жанрових дефініцій, О'Браєн використовує прийоми метапрози, щоб дослідити природу правди у воєнному досвіді [72, с. 4].

Дослідники [13; 13; 17; 24] одностайні в тому, що творчість Тіма О'Браєна виходить за межі усталених жанрових рамок. Сам письменник свідомо уникає однозначної класифікації своїх творів. Зокрема, збірка «Те, що вони несли» викликала численні дискусії щодо її жанрової природи. Одні критики називали цей твір циклом оповідань про В'єтнам, інші – романом про війну, а треті вбачали в ньому автобіографічну прозу. Літературознавиця К. Келлоуей зазначає багатшаровість стилю і структури книги та питає: «Що ж таке 'The Things They Carried' з погляду техніки?» [24, с. 248]. На її думку, текст значно більше, ніж просто збірка оповідань. Це водночас і «воєнний роман, і не зовсім роман; суміш традиційних і нетрадиційних форм» [24, с. 249]. Вона цитує рецензента Джина Лайона, який охарактеризував книгу як «збірку коротких оповідань, есеїв, анекдотів, наративних фрагментів, жартів, притч, біографічних й автобіографічних нарисів та філософських відступів» – тобто твір, що навмисно поєднує розмаїті жанрові елементи. Інші оглядачі теж розійшлися в оцінках: одні бачили у книзі «єдиний цілісний наратив, розділи якого водночас прекрасно функціонують як окремі новели», інші ж – «22 неперервних уривки» [24, с. 251]. Подібна розбіжність свідчить про жанрову невизначеність твору.

Сам О'Браєн у передмові до «The Things They Carried» і в інтерв'ю відкрито називав книгу «fiction... a novel», тобто художньою прозою, романом [24, с. 254]. Водночас в іншій розмові він охарактеризував її як «щось на кшталт напівроману, напівзбірки оповідань. Частково це й нон-фікшн» [24, с. 254]. Письменник наполягав, що книга «The Things They Carried» «опирається простій категоризації: це частково роман, частково збірка оповідань, частково есеї, частково журналістика – і все це одночасно» [24, с. 254]. Отже, сам автор підкреслював гібридну природу свого твору. Дослідники підтверджують цю ідею: твір називають і «combat novel» (бойовим романом), і циклом оповідань про В'єтнам, і зразком “autobiographical metafiction” (автобіографічний метафікшн) [52; 63]. Літературознавиця В. Бонн, аналізуючи «The Things They Carried», ставить питання: «Чи можуть історії нас урятувати?», вказуючи на те, що О'Браєн шукає у тексті терапевтичну й пізнавальну функцію оповіді, яка

виходить за рамки звичайного жанрового поділу [21]. Отже, науковці сходяться на тому, що О'Браєн свідомо розмиває межі між жанрами, поєднуючи елементи художньої вигадки, мемуаристики та журналістики. Такий підхід ускладнює традиційну жанрову класифікацію його творів, але водночас є одним із ключів до розуміння його авторської стратегії.

Варто зазначити, що «The Things They Carried» не є винятком у творчості автора, а радше кульмінацією його жанрових експериментів. До цієї збірки О'Браєн опублікував автентичний мемуар про війну (If I Die in a Combat Zone, 1973) та класичний роман з елементами сюрреалізму (Going After Cacciato, 1978). На тлі цих двох різних форм третя велика книга О'Браєна – «The Things They Carried» – найбільш явно відмовляється від «чистого» жанру. Дослідниця Дана Міхейлеску зазначає, що ця книга О'Браєна «найвиразніше суперечить легкій класифікації», з огляду на її композицію та прийоми [52]. Твір складається з 22 розділів-історій, пов'язаних спільними персонажами і темами, що дозволяє читати його і як роман із єдиним сюжетом, і як цикл окремих оповідань. Ба більше, автор на початку книги заявляє, що це «художній твір» (work of fiction), але парадоксально присвячує його цілком реальним товаришам по службі – бійцям роти Alpha [52]. Така структура підриває традиційні очікування читача щодо автобіографічної правди: О'Браєн уводить себе як персонажа-оповідача на ім'я “Tim O'Brien” і наділяє його біографічними деталями, співзвучними власним (вік, походження, служба у В'єтнамі, письменницька кар'єра), але водночас включає явно вигадані епізоди, про що сам і говорить. На думку дослідниці Робін Сілберглейд, «персонаж функціонує не як гарантія правдивості особистого досвіду, а як риторична стратегія» [63, с. 132]. Іншими словами, О'Браєн використовує автобіографічну подобу лише як засіб залучення читача у гру факту й вигадки, а не для документальної сповіді. У підсумку, науковці описують жанровий підхід О'Браєна як постмодерністський: він свідомо змішує наративні форми, щоб показати умовність будь-яких жанрових меж і продемонструвати, що у війні й літературі поняття правди багатомірне.

Одним із ключових інструментів, за допомогою яких Тім О'Браєн досягає ефекту жанрової «розмитості» і досліджує природу правди, є метафікшн (метапроза). Метафікшн – це тип художнього письма, яке «саморефлексивно повертає увагу до

власної штучності, аби поставити питання про співвідношення вигадки і реальності» [23, с. 266]. Тобто в таких текстах оповідь маніфестує себе як вигадку і час від часу руйнує «четверту стіну», нагадуючи читачеві, що перед ним – літературний твір, а не документально відтворена дійсність. У творчості О'Браєна метафікшн відіграє провідну роль: його твори не лише розповідають історії, але й містять авторські міркування про те, як ці історії розповідаються і наскільки їм можна вірити.

Уже в романі «*Going After Saccato*» (1978) критики відзначали елементи метапрози – переплетення реальних спогадів героя про війну та його уявної фантазійної втечі, що змушує читача осмислювати, де проходить межа між реальністю і уявою. Але в «*The Things They Carried*» О'Браєн звертається до метафікшну найвиразніше. Книга багато в чому «стільки ж про процес письма, скільки про сам текст літературного твору» [27, с. 57]. Сам оповідач постійно усвідомлює себе письменником: «Мені – сорок три, і тепер я письменник», – неодноразово заявляє персонаж Тім О'Браєн, коментуючи власну роль автора і вигаданість свого твору [32, с. 19]. В оповіданні «*Notes*» («Нотатки») автор детально пояснює, як створювалася одна з історій збірки, обговорює попередні версії та причини змін [34]. Цей розділ фактично коментує інше оповідання збірки – «*Speaking of Courage*» – і розповідає, що перший його варіант був надрукований задовго до виходу книги, з іншим головним героєм і дещо іншими обставинами [42]. О'Браєн показує, як переписав цю історію для «*The Things They Carried*», змінивши персонажа (замість Пола Берліна з «*Going After Saccato*» героєм став Норман Боукер) і обставини, аби вони більше пасували до тематичного цілого збірки [49]. У «*Notes*» автор-оповідач зізнається, що багато в цій історії – вигадка, хоч її витoki й реальні (сам Боукер, за сюжетом, попросив його написати про пережите). Отже, О'Браєн використав метапрозаїчний прийом – розповів про те, як створюється воєнна історія, прямо у тексті воєнної історії. Подібні вставні глави, де обговорюється форма і техніка оповіді, – яскравий приклад метафікшну у його творчості. Фактично, О'Браєн робить процес написання частиною сюжету: форма твору стає його змістом [58, с. 81]. Цим він змушує читача замислитися над тим, як конструюється будь-яка історія про війну, і наскільки умовною є межа між правдою життя та правдою літератури.

Авторська модифікація метафікшну у О'Браєна полягає в поєднанні метапрози з автобіографічним началом та емоційною автентичністю воєнного досвіду. Р.

Сілберглейд називає його підхід «autobiographical metafiction», тобто автобіографічним метафікшном [63]. О'Браєн вводить у вигадану оповідь образ себе самого – ветерана та письменника – і таким чином надає оповіді відтінку документальності, але водночас постійно підкреслює умовність цього документального ефекту. Наприклад, той факт, що головний герой і оповідач має ім'я Тім О'Браєн і біографію, подібну до біографії автора, створює враження мемуару. Проте поряд із реальними деталями О'Браєн включає вигадані епізоди (скажімо, у нього є дочка, чого нема в реального О'Браєна, або повернення героя до В'єтнаму через багато років – теж авторська вигадка). Така гра фактом і вигадкою виконує особливу функцію: як зазначає Сілберглейд, О'Браєн застосовує «виконавчу стратегію правди», яка має на меті не буквальну правдивість, а створення у читача відчуття присутності і безпосередності війни [63, с. 131–133]. Іншими словами, метафікшн у О'Браєна слугує тому, щоб зробити переживання війни «справжнім» для читача на емоційному рівні. Письменник відкрито демонструє механізми вигадки (зізнається, що щось придумано), але робить це не для дистанціювання, а щоб підкреслити: навіть вигадана історія може передати правду про війну краще, ніж сухий факт. Такий підхід О'Браєна відрізняє його метафікшн від суто ігрової постмодерної прози: у його випадку метанаратив має глибоко серйозну мету – дослідження правди, пам'яті, травми і того, як розповідь може лікувати чи ранили [65, с. 217].

Центральною темою творчості О'Браєна є пам'ять про війну – персональна і колективна – та способи, якими людська уява працює з цією пам'яттю. Уява, пам'ять про війну її художня репрезентація у збірці «The Things They Carried» переплетені настільки тісно, що їх майже неможливо розділити. Сам автор (через свого оповідача) неодноразово наголошує на цьому переплетенні. О'Браєн бачить процес творення історій про минуле. Пам'ять про війну не є статичним записом того, «як все було насправді» – вона радше живий потік, який постійно переосмислюється уявою [66, с. 113].

О'Браєн свідомо досліджує цей динамічний процес у своїх історіях. В оповіданні «Spin» він подає фрагментарні спогади: окремі епізоди війни, які виникають у пам'яті оповідача не системно, ніби уривки, що не мають ні початку, ні кінця. Це відображає реальну роботу пам'яті – те, як травматичні спогади з'являються у свідомості ривками,

не в хронологічному порядку, часто викликані якимись асоціаціями. Письменник зізнається у тексті, що продовжує «пережовувати» і перебирати ці спогади навіть через десятиліття після війни, хоча його рідні радять йому «відпустити минуле» [54, с. 94]. Але, як він каже, ветеран не може просто забути: минуле завжди присутнє, і письменницька уява перетворює процес згадування на своєрідне «повторне переживання» («the remembering is turned into a kind of rehashing» [67, с. 171]). Тобто, коли О'Браєн записує спогад, він його ніби переживає заново у вигляді історії.

У збірці є декілька показових прикладів того, як пам'ять збагачується уявою. В оповіданні «The Man I Killed» герой дивиться на тіло в'єтконгівського солдата, якого він щойно вбив, і раптом починає уявляти собі його життя: вигадує, яким той був хлопчиком, як навчався в школі, кого любив, якими були його мрії – хоча насправді нічого цього не знає. Це акт каяття і емпатії, коли уява допомагає заповнити провали у пам'яті (адже про супротивника герой нічого не пам'ятає – він йому не знайомий) і надати сенсу шокуєчому досвіду вбивства. Інший приклад – фінальне оповідання «The Lives of the Dead», де О'Браєн згадує свою дитячу подругу Лінду, яка померла від раку, і розповідає, як у дитинстві почав вигадувати історії з нею у снах, щоб притлумити біль втрати. Це дуже зворушливий епізод про те, як хлопчик-Тім уві сні «оживляв» мертву подругу, придумуючи їй нові пригоди. У цьому спогаді, вміщеному в книгу про В'єтнам, автор проводить паралель: так само, як маленький хлопчик втішався вигадкою, дорослий ветеран-оповідач втішається написанням історій про загиблих товаришів. Пам'ять про смерть поєднується з уявою, яка надає пам'яті сенсу і навіть своєрідно «рятує» тих, кого вже нема. Недарма у фіналі книги О'Браєн пише про себе в третій особі: «Тіммі живе, тому що Лінда живе» – але живуть вони у просторі оповіді [54]. Фактично, історії стають засобом збереження пам'яті та подолання травми. В. Бонн зауважує, що для О'Браєна розповідь виконує терапевтичну функцію – “storytelling as a means of survival” (оповідь як спосіб вижити емоційно) [21]. Через уяву він переосмислює травматичні спогади таким чином, щоб із хаосу війни витягнути бодай якийсь смисл або урок для себе і читача.

Отже, у «The Things They Carried» О'Браєн показує, що пам'ять про війну ніколи не є простим фактичним звітом. Пам'ять – це активний, творчий процес, в якому наше уявлення про подію може змінюватися з часом, доповнюватися новими «історіями» про

неї. Уява може заповнювати прогалини пам'яті або навіть переписувати спогади, але саме таким чином, на думку О'Браєна, народжується “story-truth” – «правда історії». Цей термін він вводить, щоб протиставити «правду історії» «правді факту» (“happening-truth”). Для О'Браєна суб'єктивна, емоційна правда, яку людина відчуває, згадуючи і переосмислюючи подію, інколи важливіша за точне хронологічне відтворення фактів. Саме завдяки взаємодії пам'яті й уяви його історії настільки пронизливі: вони можуть містити вигадані епізоди, але ці епізоди правдиво відображають те, що відчували солдати, їхній страх, провину, любов і втрати. Як зазначає Т. Чен, для О'Браєна розповідь стає «виконанням» пам'яті, а не просто її пасивним відтворенням [26]. У цьому – велика сила його прози: вона показує, як людська свідомість конструює значення минулого через історії.

Тім О'Браєн у своїх творах багато розмірковує над питанням: що значить «правдива історія» про війну і як її розповісти? В оповіданні «How to Tell a True War Story» («Як розказати правдиву історію війни»), одному з найвідоміших у «The Things They Carried», він подає своєрідну інструкцію або маніфест щодо правди і брехні у воєнному наративі. Цей текст побудований як чергування тез про те, якою повинна і якою не повинна бути правдива воєнна історія, з прикладами конкретних ситуацій, які ілюструють кожну тезу. О'Браєн стверджує, що «справжня історія війни ніколи не буває моральною. Вона не повчає, не надихає на доблесть, не заохочує чеснот» [54]. Він попереджає, що якщо оповідання прагне висновку чи моралі, то, найімовірніше, воно неправдиве. Правдива історія, навпаки, часто не має чіткої розв'язки або «уроку». Далі він зазначає: «справжня воєнна історія не має точки, вона не викликає відчуття катарсису; найчастіше єдина достеменність у ній – це всеохопна двозначність» [54]. Іншими словами, війна за своєю природою абсурдна і неоднозначна, тож і її правдива розповідь не може дати читачеві простих відповідей чи втіхи. Військовий досвід містить багато такого, у що важко повірити, тож «правдива історія війни може здатися не правдоподібною» – вона не завжди збігається з нашими уявленнями про правдоподібність [54]. Такі парадоксальні твердження О'Браєн підсумовує думкою: «єдине, в чому можна бути певним, – це радикальна невизначеність» [54].

Щоб показати, як це працює на практиці, автор розповідає кілька історій усередині оповідання. Одна з них – про товариша на ім'я Боб “Щур” Кіоуа (Rat Kiley)

та його лист до сестри загиблого друга. Кіоуа пише довгого щирого листа сестрі свого полеглого побратима, але так і не отримує відповіді. «Це справжня історія», – стверджує О’Браєн, адже в ній немає моралі: сестра не відповіла, і ніякого зворушливого фіналу не сталося. Інша історія в тому ж оповіданні – від імені Мітчелла Сандерса, який розповідає, як під час засідки у горах солдати чули примарні звуки оркестру, і врешті, зірвавшись, обстріляли джунглі (пізніше виявилось, що ніякого оркестру не було – це були витівки їхніх нервів). Цей епізод звучить химерно, і оповідач прямо запитує: чи це трапилось насправді? Сандерс пізніше зізнається: «Щось довелося вигадати... хору не було... але історія все одно правдива» [54]. Ця фраза є ключовою: персонаж визнає, що домішав вигадку до своїх спогадів, проте наполягає, що суть історії – правдива. О’Браєн демонструє на цьому прикладі, що для солдата-оповідача «правда» полягає не у фактах (хору дійсно не було), а у передачі певного відчуття – у цьому випадку нервового напруження, страху і безумства війни, коли розум може вчувати музику в джунглях. Вигаданий образ оперного хору настільки влучно передає атмосферу, що Сандерс включає його у свою розповідь, щоб слухачі зрозуміли відчуття тієї ночі. Отже, перекручуючи реальність, він парадоксально досягає «вищої правди» – правди емоційної. Тім О’Браєн в цій історії ніби звертається до читача: не шукай у воєнному оповіданні голих фактів, шукай щось більше – істину, захovanу між рядків.

Структура «The Things They Carried» підкреслює ідею, що правда розкривається поступово, через багатократне переповідання подій під різними кутами. Наприклад, смерть персонажа Курта Лемона згадується вперше мимохідь у розділі «Spin», потім детальніше описується у «How to Tell a True War Story», а ще згодом до неї повертаються в оповіданнях «The Dentist» і «The Lives of the Dead». При кожному повторному зверненні до цієї події читач дізнається нові деталі: спочатку лише факт загибелі, потім красивий метафоричний опис того, як сонячне світло «підняло його тіло в повітря» в момент вибуху [54], далі – шокуючі подробиці про збір фрагментів тіла з дерева, і нарешті – як пам’ять про Курта зберігається у товаришів навіть після смерті (епізод у «The Lives of the Dead»). Така фрагментарна подача події ілюструє головний принцип О’Браєна: щоб розказати правдиву історію, треба розказувати її знову і знову, кожного разу трохи інакше. Адже одна версія ніколи не вмістить усіх аспектів правди. «Як же тоді розказати справжню воєнну історію?» – запитує автор і сам відповідає:

«можливо, найкращий спосіб – це продовжувати її розповідати» [54]. О'Браєн вірить, що істина проявляється через процес розповідання. Тому він не ставить остаточної крапки: його історії не мають чітких фіналів, персонажі й події кочують з одного оповідання в інше, інколи суперечать одне одному. Це не помилка і не хаотичність – це свідомий художній метод, покликаний імітувати сам процес пам'яті та пошуку сенсу.

Через конкретні приклади у своїй прозі О'Браєн показує перехід від реальної події до її художньої репрезентації як складний і творчий акт. Реальна подія – наприклад, загибель товариша чи власний досвід боягузтва або героїства – для нього лише відправна точка. Далі включається майстерність оповідача, який може перебільшити, зобразити символічно або навіть змінити факти, аби передати певну правду цієї події. В оповіданні «On the Rainy River» автор розповідає про вигаданий епізод своєї втечі до кордону з Канадою, коли він не хотів іти на війну: герой проводить кілька днів у прикордонній хатині, вагаючись між обов'язком і страхом. Насправді жодного старого рибалки на ім'я Елрой і тих днів сум'яття на річці не було – це визнаний художній вимисел. Але ця новела надзвичайно ефективно доносить психологічну правду: О'Браєн дійсно переживав моральну кризу перед тим, як пішов на службу, і в думках «тікав» від свого рішення. Вигадана історія на річці – це алегорія його внутрішньої боротьби, правда історії якщо не правда факту. Таким чином, О'Браєн майстерно репрезентує реальні духовні й емоційні стани через художні сцени.

Тім О'Браєн у своїх творах розширює поняття художньої правди, доводячи, що фікшн (вигадана історія) може бути правдивішою за документальний факт, якщо він чесно передає пережите. Для нього «фікшн» – це не антитеза правди, а інший спосіб до неї наблизитися. О'Браєн вводить розрізнення між «фактичною правдою» і «правдою художньою», підкреслюючи, що остання здатна передати емоційну реальність війни глибше. Як сам він формулює, «*story-truth is truer sometimes than happening-truth*», тобто «правда вигаданої історії часом правдивіша за правду того, що відбулося насправді» [54]. Ця думка підсумовує його письменницьке кредо. О'Браєн показує, що сувора документальність не в змозі вловити всю складність людських почуттів і моральних двозначностей на війні, тоді як добре розказана історія – навіть якщо в ній є елементи вимислу – може донести до читача відчуття справжності переживання [64, с. 602].

Метафікшн у розумінні О'Браєна – не просто гра із формою, а необхідний компонент такої правди. Постійно нагадуючи читачеві, що його історії – це авторська вигадка, О'Браєн насправді підсилює силу цих історій. Він ніби говорить: «Так, я вигдав деякі деталі, але хіба від того менше відчувається біль, страх або любов, про які йдеться?» – Відповідь, яку відчуває читач, зазвичай: ні, не менше. Навпаки, відкритість автора щодо вигадки створює атмосферу довіри, в якій читач дозволяє собі прийняти вигадане як правдиве на емоційному рівні. Це і є парадокс метафікшну О'Браєна: розкриваючи умовність оповіді, він досягає ще більшої правдивості впливу [70, с. 11].

Жанровий підхід О'Браєна можна охарактеризувати як свідомо еkleктичний і постмодерністський, але з глибоко гуманістичною метою. Він не обмежується рамками роману чи оповідання, автобіографії чи белетристики – він поєднує всі ці елементи, створюючи гібридний жанр, що відповідає його завданню дослідити досвід війни у всій його складності. Відмовляючись від традиційних дефініцій жанру, О'Браєн тим самим заявляє: війна не вкладається в жодні прості рамки, тож і розповідати про неї треба по-новому. Його стиль – простий, солдатський у мові, але водночас витончений у композиції – служить тому, щоб «оживити» минуле перед очима читача. Недарма Г. Вінер говорить про перформативність у його прозі: тексти О'Браєна ніби виконують переживання війни заново, залучаючи читача як свідка і співучасника подій [71]. Через циклічні повтори історій, через звернення до читача напряду, через змішування авторського голосу з голосом персонажа він досягає ефекту присутності.

Отже, для О'Браєна фікшн – це спосіб сказати правду, яка не завжди доступна документу, а метафікшн – це спосіб нагадати, що будь-яка правда у літературі є сконструйованою, проте від того не менш істинною. Його творчість показує, що жанрові межі можуть бути гнучкими, якщо цього вимагає передача задуму. Відмова О'Браєна від вузьких жанрових ярликів є частиною його естетики: війна руйнує звичні форми – і він руйнує літературні форми, щоб передати правду про війну [60, с. 11]. У підсумку стиль О'Браєна можна впізнати за поєднанням реалізму і вигадки, за щирим голосом, який одночасно і зізнається, і вигадує. Такий підхід здобув йому місце в пантеоні воєнної літератури як автора, що зумів по-новому відповісти на класичне питання: «Як розказати правдиву історію про війну?». Відповідь О'Браєна – розказувати її чесно, навіть якщо для цього доводиться щось вигадати, а також ніколи

не припиняти переосмислювати і переповідати, адже правда – процесуальна, вона народжується в самій історії. Синтезуючи факти і вигадку, пам'ять і уяву, Тім О'Браєн створив власну жанрову нішу, де фікшн і метафікшн зливаються для досягнення найголовнішого – донести до читача пережитий людський досвід у всій його правдивості [56].

Творчість Тіма О'Браєна, зокрема збірка «The Things They Carried», демонструє новаторський підхід до воєнної літератури, що ґрунтується на поєднанні автобіографічного досвіду, художньої вигадки та метафікшну. Його твори розмивають традиційні жанрові межі, поєднуючи риси роману, збірки оповідань, мемуарів та журналістики. Використання метафікшну дозволяє О'Браєну поставити під сумнів межу між правдою і вигадкою, підкреслюючи, що емоційна правда може бути важливішою за фактичну. Через циклічне повторення історій, гру з наративними структурами та інтеграцію автора в текст, він створює ефект присутності, змушуючи читача зануритися в досвід війни. Його підхід не просто відображає воєнні події, а досліджує саму природу пам'яті, травми та оповіді, доводячи, що найправдивіші історії – це ті, які переживаються заново щоразу, коли вони розповідаються.

Висновки до першого розділу

Аналіз жанрово-стильових особливостей воєнної літератури та творчості Тіма О'Браєна дозволяє зробити низку узагальнень щодо її специфіки та впливу на літературний процес. Воєнна література має довгу традицію, що бере свій початок із героїчних епосів та історичних хронік і поступово еволюціонує до реалістичних, а подекуди й експериментальних форм. Зокрема, особливістю сучасної військової літератури є її зосередженість на психологічних аспектах війни, особистих переживаннях персонажів і моральних дилемах, які постають перед солдатами.

Однією з головних проблем воєнної літератури є жанрова неоднозначність. Вона поєднує в собі елементи документалістики, мемуаристики та художнього осмислення воєнного досвіду. Це особливо помітно у творчості Тіма О'Браєна, який свідомо руйнує традиційні жанрові межі, поєднуючи автобіографічні мотиви, вигадку та фрагментарну структуру наративу. Його твори є не просто відображенням історичних подій, а й

дослідженням того, як формується пам'ять про війну та які психологічні механізми впливають на її осмислення.

Важливим аспектом воєнної літератури є використання елементів метафікшну, що дозволяє авторам досліджувати сам процес конструювання історій про війну. Тім О'Браєн активно застосовує цей прийом, змушуючи читача замислитися над тим, що є правдою у воєнному наративі, а що – лише літературною інтерпретацією. Його підхід показує, що історія війни ніколи не може бути абсолютно об'єктивною, адже вона завжди піддається певному переосмисленню через призму особистого досвіду, спогадів і почуттів.

Особливе місце у воєнній літературі займає тема травми та її наслідків. У творах О'Браєна війна постає не лише як фізична битва, а й як внутрішня боротьба людини з почуттям провини, страхом та спогадами, які не відпускають її навіть після повернення до мирного життя. Таким чином, література виконує не лише естетичну, а й терапевтичну функцію, допомагаючи як авторам, так і читачам осмислити та пережити військовий досвід.

Крім того, воєнна література відіграє важливу роль у формуванні суспільної пам'яті про війну. Вона може як героїзувати військові конфлікти, так і деміфологізувати їх, підкреслюючи безглуздість та жорстокість бойових дій. У контексті американської літератури цей аспект особливо важливий, адже війна часто стає частиною національної ідентичності та культурного наративу. Твори про В'єтнам, Ірак чи Афганістан суттєво відрізняються від романів про Другу світову війну, оскільки вони більше зосереджені на моральній двозначності конфлікту та його неоднозначному сприйнятті суспільством.

Отже, воєнна література, і зокрема творчість Тіма О'Браєна, демонструє складність осмислення воєнного досвіду через літературні форми. Вона балансує між реальністю та вигадкою, історичною правдою та авторською інтерпретацією, документальністю та емоційною достовірністю. Саме цей багатошаровий підхід робить військову літературу важливим засобом не лише збереження пам'яті про війну, а й критичного її переосмислення.

РОЗДІЛ 2

РЕЧІ ЯК ПОЛІСЕМАНТИЧНИЙ ЗАСІБ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖІВ У ЗБІРЦІ «ТЕ, ЩО ВОНИ НЕСЛИ»

2.1. Речі як маркер індивідуалізації

Збірка оповідань Тіма О'Браєна «Те, що вони несли» є знаковим твором американської літератури про війну у В'єтнамі, що поєднує елементи мемуарів, фікшну, метафікшну, а також філософської медитації про сутність пам'яті, страху та людської витривалості. Одним із ключових композиційних і стилістичних прийомів збірки є детальний опис речей, які носять із собою солдати – як частин спорядження, пов'язаних із армійським статутом, так і особистих, індивідуально обраних. Ці речі виконують функціональне та символічне навантаження в художньому тексті, а також слугують промовистими маркерами внутрішнього світу кожного персонажа.

Можна зробити висновок, що саме крізь призму речей О'Браєн розкриває психологічні портрети своїх героїв, їхні страхи, вірування, прагнення не зламатися в умовах війни. Речі тут – це спосіб бути і залишатися собою у жорсткій системі, що перетворює особистість на функцію [14, с. 21]. Тема речей як чинника індивідуалізації у збірці постає засобом критики війни як дегуманізуючої сили, що прагне стандартизувати людину, тоді як приватне, особисте чинить цьому опір.

Особливу роль відіграє стильова манера О'Браєна – прискіплива увага до деталей, що надає речам не просто описового значення, але перетворює їх на оповідні маркери досвіду. Саме тому аналіз особистих речей, які носять персонажі, дозволяє глибше зрозуміти не лише характери героїв, а й художню модель реальності, яку вибудовує автор. Зробимо спробу здійснити системний аналіз речей як художніх інструментів індивідуалізації в збірці. Водночас порівняємо їх зі стандартною військовою амуніцією як символом знеособлення, нав'язаного бійцям державою [24, с. 268].

Так, наприклад, лейтенант Джиммі Крос вирізняється тим, що носить із собою листи від коханої дівчини Марти, які не мають прямого відношення до війни, проте є його емоційним тягарем і водночас утіхою. Він зберігає ці листи ретельно загорнутими в поліетилен на дні свого наплічника, перечитує їх щовечора і мріє про мирне життя з

Мартою. Ці листи символізують його любов, тугу за мирним життям. Як зазначено в тексті: *«Перший лейтенант Джиммі Крос ніс листи від дівчини на ім'я Марта <...> він тримав їх складеними і загорнутими в плівку на дні рюкзака»* [8, с. 11]. Листи не є справжніми любовними посланнями, але Крос тішиться ілюзією любові – емоційний стан героя коливається між надією і розчаруванням. Вага цих листів навіть підрахована – грамів сто, що підкреслює матеріальність його почуттів: *«Листи важили грамів сто»* [8, с. 11]. Отже, для Джиммі Кроса листи символізують щось зримо, чуттєве і вагоме – щось, на що хлопець може спертися в хаосі війни. Попри невеликий фізичний тягар, ці листи становлять значний психологічний тягар для лейтенанта, відволікаючи його від обов'язків і породжуючи почуття провини, коли гине його підлеглий – Тед Лавендер. Варто також звернути увагу на поліетиленову плівку, в яку загорнені листи – читацька інтуїція підказує нам, що плівка вказує на бар'єр, адже для хлопця це своєрідна спроба побудувати своєрідний захист, відгородитися від реалій війни. Проте плівка штучна, і ця деталь натякає, що любов солдата до Марти – не більше, ніж ілюзія, якій не судилося справдитися.

Крос також носить камінчик, подарований Мартою як талісман на удачу. Гладенький на дотик, він був *«молочно-білого кольору з оранжевими й фіолетовими плямами, овальної форми, ніби мініатюрне яйце»* [8, с. 18], – ця детальна описовість передає, наскільки значущим він є для Кроса. Камінчик символізує єдність і розлуку одночасно. Як написала Марта у листі, він натякає на дистанцію між ними і надію на зв'язок. Джиммі носить цей камінець у роті, відчуваючи солоний присмак океану, мріючи про Марту і так відволікається від війни. Ця особиста річ відображає його романтичність і відірваність від реальності: застрявши між обов'язком командира і мріями про кохання, Крос визнає, що *«<...> йому було складно зосередитись на війні»* [8, с. 18]. Після загибелі Лавендера Крос болісно усвідомлює, що його фантазії дорого коштували, й у пориві провини він позбувається Мартиних речей – спалює листи і фотографії, рішуче придушуючи приватне заради обов'язку. Ця кульмінація показує конфлікт між його приватним світом і військовим обов'язком: зрештою, Крос вирішує відкинути особисте (кохання, мрії), аби стати суворішим командиром і убезпечити своїх людей.

Генрі Доббінс – найбільш фізично сильний і добродушний солдат взводу, тож його особисті речі віддзеркалюють його простоту, доброзичливість та забобони. По-перше, він носить додаткові харчові пайки, адже має міцний апетит. Він особливо любить консервовані персики з бісквітом: *«Генрі Доббінс, кремезний хлопець, носив із собою додаткові пайки; він особливо любляв консервовані персики на рясно политому сиропом, фруктовому кексі»*. [8, с. 12]. Ця деталь є штрихом до портрету Доббінса: їжа для нього – і джерело фізичної сили, і певний комфорт, нагадування про дім (солодкий десерт серед гіркоти війни). Його любов до ласощів робить його образ людянішим на тлі воєнної буденності.

Крім того, Генрі Доббінс носить на шиї панчохи своєї дівчини як талісман. Ця жіноча річ слугує йому оберегом та емоційною підтримкою: *«Генрі Доббінс носив панчохи своєї дівчини, обмотані навколо шиї, як талісман. Всі вони носили з собою привидів»* [8, с. 19]. Панчохи символізують зв'язок із коханою та віру в те, що вони приносять удачу – пізніше у творі О'Браєн навіть покаже, що Доббінс зберігав віру в їхню магічну силу, попри усі випробування. А от фраза *«Всі вони носили з собою привидів»* натякає, що для Доббінса панчохи – це своєрідний «привид» мирного життя, спогад і надія, який підтримує його психіку на війні. У стилістичному плані, деталь із панчохами привертає увагу своєю незвичністю і контрастом із суворою амуніцією та підкреслює індивідуальність Доббінса. Окрім панчохов, Доббінс носить також інсектицид *“Black Flag”*, що підкреслює його практичність: як людина великої статури, він цінує елементарні зручності і прагне захиститися від комах у джунглях. Всі ці речі відрізняють Доббінса від інших, змальовуючи його як доброго силача, що тягне кулемет і боєприпаси за наказом, але в душі лишається великою дитиною, що любить поїсти і вірить у талісмани.

Дейв Дженсен відомий своєю охайністю та увагою до здоров'я навіть у польових умовах – його особисті речі пов'язані з гігієною та безпекою. Він носить із собою цілий набір для догляду: *«Дейв Дженсен, який практикував польову гігієну, носив із собою зубні щітку й нитку, а також декілька брусків готельного мила, що він їх поцупив на ВВ у Сідней»* [8, с. 12]. Цей перелік підкреслює його прагнення зберегти чистоту і порядок посеред хаосу війни. Вчинок Дженсена – вкрасти маленькі шматки мила – показує, наскільки він цінує можливість дотримуватися звичних гігієнічних процедур;

для нього ці предмети символізують контроль над ситуацією і нормальність в екстремальних умовах.

Водночас Дженсен носить і менш утилітарні, але показові речі. Наприклад, він захопив із собою порожні мішки з-під піску, щоб наповнювати їх на ніч для додаткового укриття. Це свідчить про його передбачливість і страх – Дженсен прагне забезпечити собі захист навіть під час відпочинку, що вказує на високий рівень тривожності. Ще один персональний талісман Дженсена – кроляча лапка на щастя (rabbit's foot), згадана у творі поруч із оберегами інших. Наявність кролячої лапки в Дженсена підкреслює, що навіть найбільш прагматичний солдат має свої забобони. Усі ці предмети – від зубної щітки до лапки – яскраво характеризують Дейва Дженсена та як солдата, що шукає відчуття безпеки: фізичної (гігієна та укриття від обстрілу) і метафізичної (талісман удачі) у ворожому середовищі.

Тед Лавендер найяскравіше характеризується через речі, які він носить, – вони безпосередньо свідчать про його страх і спосіб впоратися зі стресом. У творі прямо зазначено, що Лавендер був дуже лякливим: *«Тед Лавендер, який боявся, носив із собою заспокійливі таблетки — аж поки його не вбили пострілом у голову»* [8, с. 12]. Він постійно приймає заспокійливі пігулки, аби притлумити свою паніку. Цей факт – носити з собою наркотичні транквілізатори – підкреслює, що страх був його постійним супутником, і його психологічний стан нестабільний.

Крім транквілізаторів, Тед Лавендер також носить із собою марихуану у значній кількості: *«До того як його підстрелили, Тед Лавендер носив із собою 6 або 7 унцій якісної травки, яка для нього була життєвою необхідністю»* [8, с. 13]. Слово *необхідність* тут показове – для нього наркотик став такою ж потрібною річчю, як вода чи боєприпаси, тобто способом вижити морально. Наркотики були його приватним притулком від реальності війни. Предмети Лавендера також відображають його прагнення перестрахуватися від небезпеки: він носив більше набоїв, ніж будь-хто (34 патрони замість стандартних 25) і навіть брав із собою важкий прилад нічного бачення, аби почуватися більш захищеним на нічних чергуваннях і засідках. Іронія полягає в тому, що всі ці додаткові речі обтяжували його фізично, але не вберегли – коли Лавендера застрелили зненацька, він падав мов камінь, перевантажений своїм спорядженням і страхом (оповідач зазначає, що разом із речами він ніс ще й

невимірний страх). Отже, особисті речі Лавендера (наркотики, зайві патрони, приціл) слугують маркером його паралізуючого страху і провіщають його трагічну долю.

Мітчелл Сандерс – радист взводу, тож його обов’язкове спорядження відразу виділяє його – важка рація. Утім, його особисті речі та манера поведінки не менш важливі для розуміння характеру: Сандерс постає як людина практична, трохи іронічна і схильна шукати зміст у хаосі. Із побутових дрібниць у нього з собою презервативи, що може свідчити про його жартівливе ставлення до війни або ж про надію вижити після бою: *«Мітчелл Сандерс, радист (RTO), носив із собою презервативи»* [8, с. 13]. Цей предмет виділяє його серед інших – можна припустити, що це нагадування про нормальне чоловіче життя, яке триває навіть на війні, або талісман, що втілює його вдачу ловеласа.

Інша річ – набір крохмалених камуфляжних уніформ для особливих випадків. У тексті читаємо: *«Мітчелл Сандерс носив комплект накрохмаленої форми з тигровим камуфляжем для особливих випадків»*. [8, с. 24]. Це доволі незвична деталь: навряд чи в джунглях В’єтнаму випадє нагода одягти парадну форму, але Сандерс тягне її із собою. Символічно це може означати його прагнення зберігати певну елегантність чи ритуал, бажання відчувати себе не знесиленим піхотинцем, а солдатом, який колись повернеться до нормального життя. Окрім того, Сандерс має при собі кастет – холодну зброю для ближнього бою. Кастет відображає його жорсткість і за потреби – готовність до брутальних дій, та доповнює образ Сандерса як солдата, який чудово розуміє: війна – це брудна справа. Цікаво, що саме Сандерс із чорним гумором відрізає палець у тіла ворога і дарує Норману Боукеру, вважаючи, що в цьому є певна “мораль”. Через такі дії та особисті речі Сандерс постає як воєнний філософ взводу: він шукає сенс у страшному, жартує над смертю (наприклад, презентує палець, як трофей), але водночас не втрачає людяності. Його індивідуальність позначена особистими звичками й предметами – від кастету до вигадливо відпрасованої форми – саме вона вигідно вирізняє його на тлі інших.

Норман Боукер – тихий, задумливий солдат. Відповідно, предмети, які він носить, підкреслюють його внутрішню замкнутість та психологічні травми. Найбільш мирна і особиста річ Боукера – це щоденник. Записник слугує його засобом самовираження та рефлексії; він виливає туди думки, які не може висловити вголос. Наявність щоденника

вказує на його самозаглибленість та потребу зберегти свою особистість у вирі бойових дій. Це його спосіб осмислювати страхи і пережите – чорнилом на папері, приватно.

Проте поруч із цим символом мирного самозаглиблення Боукер носить і моторошне нагадування про війну – висушений палець ворога. Ми дізнаємося, що якось Мітчелл Сандерс подарував йому відрізаний палець в'єтконгівця, і Боукер прийняв цей трофей: *«Норман Боукер, хоч загалом лагідної вдачі, носив із собою великого пальця, подарованого Мітчеллом Сандерсом. Палець був темно-коричневим, на дотик наче зроблений із гуми, і важив він максимум грамів 80»* [8, с. 22]. Цей опис, включно з точною вагою (грамів 80), шокує своєю подробицею. Палець символізує, як війна спотворює навіть найбільш чуйних людей: у мирному житті Норман – «дуже лагідна людина», але на війні він носить частину тіла як талісман чи жарт. Він ніби прагне знайти сенс у безглуздості (Сандерс наполягав, що «мораль є завжди», навіть у відрубаному пальці), але насправді ця річ лише підсилює його внутрішню травму. Пізніше, вже після війни (як стає відомо з інших оповідань збірки), ми дізнаємося про глибоку депресію Боукера; можна припустити, що тягар страшних спогадів він ніс із собою подібно до того, як носив той палець у В'єтнамі. У деталі з пальцем вражає також тонке художнє поєднання матеріальної плоти (палець вбитої людини важить грамів 80) як чогось незначного, маловартісного та того жахливого сенсу, що ця плоть приховує (смерть людини, якою наступного разу може стати сам Боукер). У такий спосіб бачимо спробу О'Браєна через річ-талісман хоч якось раціоналізувати абсурдну жахливу війну та одночасно вберегти від неї своє життя. Отже, поєднання щоденника і відрубаного пальця в наплічнику Боукера відображає дуалізм його особистості на війні: з одного боку, потреба в осмисленні та людяності, з іншого – нав'язлива присутність смерті та абсурду, нав'язаного війною.

Щур Кайлі – санітар взводу, і його ноша частково зумовлена професією (аптечка, медичні засоби), але серед його речей є й такі, що слугують деталями до психологічного портрету і характеру – вигадливість, почуття гумору і співчуття. Найперше, що його індивідуалізує, – це любов до історій і коміксів: *«Рет Кайлі носив комікси»* [8, с. 2]. Комікси – символ дитинства і втечі від реальності. Для Кайлі вони слугують віддушиною: посеред крові та болю він гортає яскраві картинки, щоб хоч на мить

повернутися в світ безтурботності. Це робить його образ майже дитинним і вразливим. Комікси для цього персонажа – простір утопії, яку йому не дано віднайти після війни.

Кайлі також носить солодоші – цукерки M&M's і пляшку бренді для особливих випадків. Ці предмети, з одного боку, практичні (алкоголь як дезінфектор чи засіб від шоку для поранених, цукерки – швидка глюкоза), але з іншого – мають символічне навантаження. Тут варто згадати, що Рет Кайлі жартома називав M&M's «ліками для особливо важких поранень» – він давав їх вмираючим товаришам як останню втіху. Отже, цукерки в його наплічнику – знак співчуття і бажання полегшити страждання, навіть якщо нічого більше не можна було вдіяти. Бренді ж може вказувати і на його власні способи зняти напругу після страшних епізодів. Окрім того, як медик, Рет носить близько 20 фунтів медичного приладдя: морфій, бинти, таблетки від малярії, плазму крові тощо, але ці речі обов'язкові за посадою і спільні (вони радше маркують його професійну роль, а не індивідуальність). Натомість комікси і ласощі – це його особисте. Вони показують внутрішню доброту і гумор Кайлі, завдяки яким він намагається зберігати розум на війні та дбати про бойових побратимів не тільки фізично, але й морально.

Кайова – солдат індіанського (американського аборигенного) походження, глибоко релігійний і вдумливий. Його особисті речі пройняті духовністю та культурною пам'яттю. Найважливіший предмет – це Біблія: *«Кайова, ревний баптист, носив із собою ілюстрований Новий Заповіт, подарований батьком, що вчителював у недільній школи в Оклагома-Сіті»* [8, с. 13]. Ілюстрований Новий Заповіт, подарований батьком, віддзеркалює його віру і родинні зв'язки. Для Кайови ця книжка – і джерело втіхи, і моральний компас. В окопі він читає псалми, молиться; Біблія допомагає йому осмислити жахи війни через призму духовності.

Другий визначний «вантаж» Кайови – це спадщина його народу. Він носить із собою традиційну зброю свого діда, маленьку сокиру з пір'ям. Ця річ не лише практична (сокира може стати у пригоді), але й глибоко символічна: Кайова пам'ятає про своє етнічне коріння, навіть будучи чинним солдатом армії США. Крім того, текст зазначає, що він ніс бабусину недовіру до білого чоловіка. Звісно, недовіра – це не фізичний предмет, а швидше наскрізна частина його світогляду, але О'Браєн уподібнює її артефакту, який теж доводиться нести. Цей вислів свідчить про тягар історичної

пам'яті та упередження, який Кайова відчуває на війні, воюючи пліч-о-пліч із білими товаришами і проти іншої кольорової нації. Він ніби розривається між лояльністю (він – хороший солдат і друг для інших хлопців) та спадковою пам'яттю про несправедливість [24, с. 268]. Предмети Кайови (Біблія, томагавк, навіть пара м'яких мокасин для безшумного ходіння вночі) чітко визначають його індивідуальність. Із мокасинами у Кайови пов'язана ціла низка смислів. Як відомо, північноамериканські індіанці славилися своїм мистецтвом розвідки: вони чудово орієнтувалися на місцевості, у диких лісах – непрохідних для європейців, знали на слідах звірів і птахів, а також напрацювали унікальну техніку ходіння «ланцюгом». Так, якщо, скажімо, великій групі людей потрібно було пройти непоміченими для ворога, попереду йшов першопроходець, який «вів» своїми слідами решту – вони обережно ступали його слідами і не лишали своїх. Таким чином, складалося враження, що стежиною йшла одна людина, тоді як насправді це могла бути велика група озброєних чоловіків, здатних нечутно нанести удар ворогові. Вважаємо, що це важливий контекстуальний штрих до «мокасинів» Кайови – його генетична спорідненість із традиціями своїх предків перетворює його на бійця тіньового фронту, що крадеться безшумно і мітко, має особливий захист – культ своїх предків. Певною мірою, можна стверджувати, що у цій війні Кайова теж веде своїх побратимів – він є їхнім духовним провідником. Отже, речі Кайови вказують на його духовну глибину, мудрість і зв'язок з традиціями, а водночас бажання бути нечутним, непомітним, прокрадатися серед чужаків, яке поколіннями виробляли у собі його предки, завдяки чому Кайова часто виступає моральним центром групи. Не дивно, що смерть Кайови (в одному з наступних оповідань) стає величезною втратою для взводу – його смиренна і скромна особистість, відтінена цими речами, була унікальною і незамінною [23, с. 254].

Лі Странк – персонаж епізодичний, та навіть небагато його особистих речей можуть дати нам уявлення про нього. Він носить рогатку, називаючи її «зброєю останньої надії»: *«Лі Странк носив із собою рогатку – зброю крайнього випадку, як він казав»* [8, с. 17]. Цей предмет сприймається спершу комічно – у сучасній війні, де навколо автомати і вибухівка, Странк тягне пращу, мов якийсь хлопчисько. Однак рогатка символізує винахідливість Лі і його чорний гумор: мовляв, якщо закінчатся

набої, завжди можна стріляти камінцями. В глибині душі це також вказує на його страх – він продумує навіть неправдоподібний резервний план для самозахисту.

Інша річ Странка – крем для засмаги. У тексті згадується, що він носив із собою пляшечку танного лосьйону для засмаги. Ця деталь знову ж додає гумористичного відтінку: в умовах, де шкіру обпікає не сонце, а напалм, крем для засмаги виглядає абсурдно. Можливо, Странк просто взяв його як залишок мирного життя чи як засіб від комарів або опіків. Але символічно можна трактувати це як спробу зберегти рутинний елемент цивільного побуту, фрагмент довоєнного життя. Лосьйон відтінює молодечий запал Лі Странка, нагадує, що він ще зовсім молодий хлопець, який за інших обставин міг би лежати на пляжі, а не повзати в окопах. Водночас рогатка і лосьйон змальовують образ Странка як жвавого, трохи безрозсудного, але винахідливого солдата, що чіпляється за буденні дрібниці, аби не загубити себе на війні.

Усі перелічені вище особисті речі особливо яскраво виділяються на тлі стандартного військового спорядження, яке однакове для всіх солдатів і нав'язане їм державою (армією). Тім О'Браєн детально описує, що саме мусив нести кожен борець: сталевий шолом (2,2 кг), стандартну форму (куртка і штани), армійські черевики (0,95 кг кожен), бронежилет (3 кг), зброю (автомат М-16, гранати тощо), запас води, сухпай, аптечку та інші необхідні речі. Наприклад: *«З необхідності, а також тому, що так вимагав СПД, усі вони носили сталеві касі, які важили 2,2 кілограма... Вони носили стандартні польові кітелі та штани <...> На ногах носили тропічні берці – майже кілограм»* [8, с. 13]. Ця уніфікована амуніція не вирізняє нікого – вона стандартна, задана протоколом (SOP, Standard Operating Procedure). Вона символізує «державне» начало в досвіді солдат: їхній обов'язок, тягар війни, який кожен вимушено несе. Армія знеособлює індивіда, надягаючи на всіх однострій і вантажачи всіх однаково – і фізично, і психологічно.

Однак поряд із автоматичним і однотипним спорядженням у наплічниках бійців лежать ті самі приватні дрібниці, про які йшлося вище – листи, талісмани, Біблія, панчохи, щоденник тощо. Це створює символічне співіснування приватного і державного в їхньому досвіді. Фактично, вояки несуть на собі дві ваги: фізичну вагу війни (реальні кілограми амуніції) і духовно-емоційну вагу своїх особистих «скарбів» та переживань. О'Браєн підкреслює, що інколи сумарний тягар стає непосильним –

вони несли все, що могли нести, і навіть більше. Коли солдати йдуть маршем, у їхніх рюкзаках і кишнях поруч лежать, скажімо, гранати і пакетики з «Kool-Aid», штик-ніж і фотографії коханої. Держава озброїла їх для знищення, а вони самі озброїлися спогадами і вірою, кожен – своєю.

Це співіснування можна інтерпретувати також буквально: наприклад, Кайова тримає Біблію у тому ж рюкзаку, куди складає і патрони; Норман Боукер кладе кривавий трофей (палець) поряд з офіційними жетонами солдата і відзнаками; Джиммі Крос ховає любовні листи під картою і компасом (його службовими речами командира). У кульмінаційні моменти війна часто вторгається в приватне: так, коли гине Тед Лавендер, товариші використовують його особистий плащ-дошовик як саван, щоб перенести тіло. Плащ – річ, видана армією, але також інтимна, бо захищала кожного від дощу; тут вона з'єднує особисту долю солдата з механізмом війни (гелікоптером евакуації).

Отже, Тім О'Браєн художньо ілюструє, що в кожному солдаті на війні борються людина і функція. Держава бачить їх як «ноги» – одиниці в строю, нав'ючені стандартним вантажем. Але приватні речі нагадують, що вони унікальні особистості зі своїми історіями, страхами і надіями. Це співіснування в тексті часто контрастне: особисте може входити в дисонанс із військовим (наприклад, мрії Кроса про Марту конфліктують з його обов'язком пильнувати за підлеглими). Проте особисте надає сенсу їхньому існуванню, не дає остаточно згубитися в сірій масі армії. Солдати змушені балансувати між вимогами служби і своїм внутрішнім світом – і речі, що вони несуть, матеріалізують цей баланс.

У своїй збірці оповідань Тім О'Браєн застосовує своєрідний документальний підхід до перерахування речей – деталізація тут надзвичайно скрупульозна, і це стилістичний прийом, який підкреслює значення предметів. Автор не просто називає, що носять солдати, але й часто вказує точну вагу кожної речі, з точністю до унції. Така увага до чисел створює ефект присутності: читач майже фізично відчуває тягар наплічника. Наприклад, ми знаємо, що листи Кроса важили 10 унцій, шолом – 5 фунтів, фляга води – понад 2 фунти, палець ворога – 4 унції, а навіть страх описано як невимірний вантаж. Цифри і переліки надають оповіді реалістичної точності – читач починає довіряти оповідачу, відчуваючи, що це спогади справжнього солдата, який

пам'ятає навіть дрібниці. Водночас ми розуміємо, що за кожною річчю стоїть цілий мікрокосм значень, які складаються в асоціації, спогади, мрії, індивідуальну пам'ять кожного солдата, як і пам'ять колективну.

Одночасно ця деталізація виконує і символічну функцію. Повторювані фрази «вони несли» створюють ритм каталогу, ніби молитви або заклинання, де матеріальні речі переплітаються з нематеріальними (страх, провина, надія). О'Браєн спочатку завалює нас переліком зброї, спорядження, ваг, а тоді раптом серед цього з'являються інтимні подробиці – фотографія Марти, панчохи-оберіг. Це підкреслює, що на війні дрібниць не буває: кожна деталь може багато розповісти про людину і про саму війну. Предмети стають носіями історій і переживань. У стильовій манері письменника це проявляється через зіставлення сухої фактичності (мовою інвентарного списку) і ліричних відступів про думки та спогади героїв.

О'Браєн приділяє рівноцінну увагу і гвинтівці, і Біблії Кайови, і навіть порожньому тюбику крему для засмаги – тим самим автор зрівнює офіційне та особисте. Така рівновага в стилі оповіді показує, що для солдат обидва типи “ноші” однаково реальні. Коли автор перелічує стандартні речі, він ніби акцентує їхній груповий, колективний вимір; коли ж додає персональні – акцент зміщується на індивідуальність. Подібні контрасти і деталі роблять текст багат шаровим: речі – це і реальні предмети, і символи. Наприклад, детально описані фотографії Марти (поза, вираз обличчя, навіть тінь фотографа на стіні) розкривають глибину любовної одержимості Кроса, хоч формально це просто зображення на шматковій паперу [16, с. 103].

Стиль О'Браєна, насичений переліком і дрібними подробицями речей, спонукає читача вдуматися у вагу кожної дрібнички – фізичну та емоційну. Предмети в збірці перестають бути просто реквізитом, вони майже персонажі, настільки сильно вони впливають на носіїв. Уважно фіксуючи ці деталі, автор показує: війна складається не лише з боїв, але й з буднів, наповнених речами, які через силу несуть солдати і які відносять самих солдатів до спогадів та дають їм силу жити далі.

2.2. Речі як носій національної ідентичності

Перше оповідання зі збірки Тіма О'Браєна «Те, що вони несли» – присвячене будням американського взводу піхотинців під час в'єтнамської війни. Автор детально перераховує речі, які несли із собою солдати, – як стандартне військове спорядження, так і особисті дрібниці. Ця детальна каталогізація спорядження виконує не лише фактичну функцію, але й набуває символічного значення. Описані предмети слугують носіями національної ідентичності американського солдата, виражають риси їхнього національного характеру, культури, історичної пам'яті та ціннісних орієнтирів. Речі в збірці втілюють особисті історії персонажів і одночасно відсилають до колективного досвіду та спадщини США. Авторський стилістичний прийом деталізації підкреслює цю багатозначність: через докладний перелік матеріальних предметів та їхньої ваги О'Браєн виразно доносить ідею тягаря – як буквального, так і метафоричного, – який несуть воїни. У цьому підрозділі зробимо спробу проаналізувати, у який спосіб у тексті символізують індивідуальні характери та національну ідентичність, репрезентують американську культуру, місію та історичну пам'ять, а також яку роль відіграє прийом деталізації в розкритті цих ідей [29, с. 61].

О'Браєн перетворює речі, які несли солдати, на художній засіб характеристики кожного з них як особистості. Кожен боєць ніс персональні предмети, що відображали його характер, звички або страхи. Наприклад, Генрі Доббінс як «великий чоловік» ніс із собою додаткові пайки – він любив поласувати консервованими персиками з кексом. Це вказує на його добродушність і прагнення до матеріального комфорту, типовий образ простакуватого, утім щирого американця. Дейв Дженсен, відомий уважністю до гігієни, несе зубну щітку, зубну нитку і готельне мило – ця деталь окреслює його дисциплінованість та прагнення підтримувати порядок навіть посеред хаосу джунглів. Натомість Тед Лавендер, який постійно боявся, носить транквілізатори і навіть марихуану як «необхідність» для заспокоєння нервів. Через цю річ підкреслено стан солдата, що бореться зі своїм страхом – типовим для багатьох молодих американців у В'єтнамі.

Водночас ці ж предмети виходять за межі особистого значення і формують узагальнений портрет американського солдата на війні. Персональні дрібниці переплетені з обов'язковим військовим спорядженням, яке є спільним для всіх та

визначається статутом і стандартами армії США. Автор наголошує, що речі, які несли бійці, були продиктовані необхідністю і SOP (Standard Operating Procedure) – Стандартною Операційною Процедурою. Усі мали сталеві шоломи вагою 5 фунтів, однакову форму (куртки, штани), військові чоботи, захисні жилети та інше спорядження. Ця уніфікована амуніція маркує їх як представників американської армії – їхня зовнішність, зброя і спорядження одразу ідентифікують національну приналежність. Стандартна гвинтівка M-16, яку несли майже всі рядові (*стандартний газовий автомат M-16*) [8, с. 15], стала символом військової сили США у В'єтнамі. Вага цієї зброї з набоями, численні запасні магазини, гранати – усе це вказує на технологічну оснащеність та вогневу міць, яку несе з собою американець-солдат. Отже, інвентар спорядження не тільки індивідуалізує персонажів, але й творить колективний образ пересічного піхотинця США, навантаженого типовими для американської армії речами.

Особливу увагу в переліку описаних речей О'Браєн приділяє поєднанню особистого і типового. Наприклад, Щур Кайлі, санітар взводу, окрім медикаментів носить комікси і M&M's – яскраві маркери американської поп-культури та споживацького суспільства. Норман Боукер тримає при собі щоденник – символ потреби у самовираженні і фіксації досвіду, що відсилає до цінності особистої історії в американській культурі. Мітчелл Сандерс носить із собою презервативи, що підкреслює характерний для молодих американців елемент гумору і говоріння про інтимне навіть на війні, а заразом натякає на присутність теми сексуальної емансипації. Ці приватні предмети вплетені у загальний список нарівні з сухпайком чи набоями і демонструють, що образ американського солдата складено із двох шарів – офіційного (національно-військового) та приватного (особистісно-культурного). Речі є матеріальними носіями обох шарів: армійська амуніція представляє державу та її місію, а дрібні особисті речі – суспільство, з якого походять солдати, їхню домівку і культуру [34, с. 14].

Через матеріальні предмети збірка розкриває глибші символічні значення, пов'язані з національними цінностями, віруваннями та історичною пам'яттю. Багато з того, що несуть персонажі, виступає символом віри та світогляду, які є частиною американської ідентичності. Найбільш показовий приклад – баптист Кайова, який

носить ілюстровану Біблію (Новий Заповіт), подаровану батьком – викладачем недільної школи. Цей предмет уособлює силу релігійної віри, привнесеної з батьківщини: навіть у далекому В'єтнамі солдат тримається за християнські цінності, притаманні американській культурі. Біблія для Кайови – це і оберіг, і нагадування про духовну спадщину США, про традицію благочестя на американському Півдні (адже батько з Оклахоми). В його наплічнику книга Святого Письма лежить поруч із іншим родинним талісманом – старим томагавком його діда, ветерана індіанських воєн. Ця мисливська сокира символізує корінну (індіанську) спадщину Америки, вплетену в особу Кайови (який, вірогідно, має індіанське походження). Отже, в одній постаті та наборі речей сходяться два важливі елементи національної ідентичності США – християнська віра європейських поселенців і культурна спадщина корінних народів. Ба більше, Кайова *«ніс у собі недовіру своєї бабці до білого чоловіка»* – тобто перейняту історичну пам'ять про несправедливість, пережиту його народом. Це нематеріальне «несене» також є частиною національної історії, яку воїн мимоволі бере на війну. Таким чином, окремих набір предметів Кайови перетворюється на складний символ: Біблія плюс томагавк і на додачу недовіра до білих – це своєрідна мікромодель американської цивілізаційної спадщини, сплав віри, завойовницької історії та міжрасових протистоянь [41, с. 81].

Інші предмети теж слугують утіленням цінностей та ритуалів американської культури. Солдати носять листи та фотографії з дому – зокрема, лейтенант Джиммі Кросс береже любовні листи і знімки дівчини Марти. Фотографія для нього – не просто папір, а символ ідеалізованої любові та мрії про дім, що підтримує його моральний дух. Такими приватними символами вояки творять собі ритуали психологічного виживання: Кросс щочасі перечитує листи як молитву коханню, Генрі Доббінс надягає на шию панчохи своєї дівчини (про цей звичай згадується в оповіданні *Love*), інші носять талісмани на удачу (Дейв Дженсен – кролячу лапку, Кайова – згаданий томагавк, Кросс – гладкий камінець-підкову від Марти). Ці особисті обереги виконують роль ритуальних предметів, що покликані захистити або надати сили, і вказують на універсальну для американців віру в індивідуальні символи удачі та любові.

Деякі речі набувають відверто алегоричного сенсу, коментуючи морально-етичні аспекти війни, з якими доводиться мати справу американцям. Так, солдати забирають

як трофей відрубаного пальця ворога: Норман Боукер носив відрізаний палець в'єтконгівця, подарований йому Мітчеллом Сандерсом. Палець ворога, загорнутий у туалетний папір і переданий товаришу, – моторошний символ, що відображає втрату традиційних моральних орієнтирів. Для американських солдатів цей трофей стає одночасно об'єктом чорного гумору і талісманом, своєрідним ритуалом привласнення ворожої сили. Він демонструє владу над переможеним (відголосок давніх воєнних звичаїв), але також оголює дегуманізацію, до якої призводить війна. Отже, у речах-трофеях на кшталт відрізаного пальця, матеріалізується моральна двозначність американської військової присутності: офіційно вони несуть «демократію» та «визволення», а неофіційно – трофеї й жорстокість, що суперечать задекларованим цінностям [29, с. 57].

Предмети у збірці репрезентують і колективну історичну пам'ять Сполучених Штатів. Перелік оснащення містить назви, знайомі кожному американцю того часу: жуйка, цукерки, пакетики “Kool-Aid” (сухий напій), сигарети, сірники, таблетки від спеки. Це повсякденні речі з американського життя 1960-х перенесені в чужий тропічний світ. Вони підкреслюють, що солдати принесли з собою частинку американської матеріальної культури: навіть на війні вони п'ють солодкий Kool-Aid і жують гумку, як удома. Подекуди в переліку з'являються назви на кшталт *The Stars and Stripes* [8, с. 12] – так називалася армійська газета США; або листівки *Psy Ops* (пропагандистські матеріали) – ці речі вказують на інформаційний та ідеологічний супровід місії, а також нагадують про ширший контекст національної присутності. Солдати також отримують двічі на тиждень гарячу їжу та холодне пиво з тилу вертольотом, що уособлює потужність американської військової логістики і добробут (пиво і сода як символи американського стилю відпочинку навіть на фронті). Отже, через деталі постачання і побуту проступає цивілізаційна перевага американців – їхня матеріальна забезпеченість і технологічна міць, яка є частиною національної гордості.

Водночас О'Браєнові описи не ідеалізують цю картину: речі, які несе американець, обертаються для нього величезною ношею. Автор підкреслює, що матеріальна культура перетворюється на тягар, і в цьому читається прихована критика національної місії у В'єтнамі. Американці настільки нав'ючені спорядженням, що

рухаються «<...> як в'ючні мули. Їхня перевага в спорядженні стає джерелом страждань: гвинтівки, бронезилети, рації, навіть дрібниці – усе має свою вагу». Так письменник зазначає: «Вони несли стільки, скільки лиш могли, і навіть більше, включно з безмовним трепетом перед страшною силою речей, які вони несли» [8, с. 17]. Зокрема, згадана тут «тиха благоговійна осторога перед жахливою силою речей, що вони несли» підкреслює двоїстість: речі дають силу, але й гнітять. Солдати водночас пишаються своєю потужною зброєю і бояться тієї руйнівної сили, яку самі несуть у руках. Ця благоговійна осторога – елемент колективної свідомості: усвідомлення американцями колосальної, створеної їхньою ж нацією (наприклад, артилерія, авіація), перед якою вони мимоволі відчують трепет. Такий психологічний аспект теж є частиною національної пам'яті про війну: розуміння, що технологічна перевага обертається моральним тягарем.

Окремо слід відзначити, як збірка натякає на невидимий, нематеріальний «вантаж» – емоції, страхи, цінності – прирівнюючи їх до фізичних об'єктів. Вояки несуть у серці страх, провину, обов'язок – і автор подає це так, наче вони відчутно важкі: «Вони несли на собі весь той емоційний багаж, який несуть люди близькі до загибелі. Сум, жах, кохання, тугу. Усе це було нематеріальне, та нематеріальне мало власну масу й конкретну густину, воно мало матеріальну вагу» [8, с. 30]. Таким чином, пам'ять і сумління теж уподібнені до речей. Солдати несуть «спільний замовчуваний страх боягузтва», «соромливі спогади», «власну репутацію». Зокрема, найтяжчим тягарем названий страх осоромитися: «Несли найбільший страх солдата — страх червоніти. Люди вбивали і помирали тому, що їм було соромно цього не робити» [8, с. 30]. Ця фраза вказує на глибинну національно-психологічну рису, що привела багатьох американців на цю війну – сором перед осудом спільноти. Молоді чоловіки йшли воювати не стільки через патріотизм чи ненависть до ворога, скільки щоб не зрадити очікувань батьківщини, не втратити честь в очах співвітчизників. Тож О'Браєн пише: «Вони вмирали, щоб не вмерти від сорому» [8, с. 30]. Сором постає нематеріальним «вантажем», що штовхає солдатів вперед. Це частина національного коду честі, що його вони засвоїли в американському суспільстві: краще фізична смерть, ніж ганьба. Таким чином, автор показує, що національні цінності – честь, мужність, репутація – теж несуться солдатами немов речі, визначаючи їхні дії. Цей невидимий тягар є спільним

знаменником їхньої національної ідентичності як «хлопців з Америки», які мусять виправдати звання хоробрих [34, с. 43].

У збірці відображено і кризу національної місії, пов'язану з усвідомленням безглуздя того, що коїться. Під кінець оповіді солдати «<...> марширували задля маршу. Пленталися поволі, тупо, хиллячись від спеки уперед, не думаючи ані про що, сама лиш плоть і кров, звичайні пішаки, які воюють ногами, чвалають схилами, полями, річками, просто тарабаняють собі крок за кроком, униз – угору, вгору-вниз, втім без жодного вияву волі, жодного зусилля над собою» [8, с. 25]. Ця втрата сенсу теж передана через матеріальні образи: вони механічно марширують, тягнучи ноги, а їхні «принципи містяться в ногах». Інакше кажучи, ідеали, з якими американці йшли на війну, зведені до автоматизму руху – ноша стала абсурдною. Вони навіть несуть «саму землю В'єтнаму – червоний пил, що покривав їхні чоботи і форму», і «небо... всю атмосферу». У цьому гіперболічному образі – американський солдат, який взяв на плечі цілий чужий край – можна прочитати алюзію на США як націю, що втягнулася у непосильний тягар чужої землі і війни. Урешті, лейтенант Крос, усвідомивши цей тягар відповідальності після загибелі Лавендера, символічно позбувається своїх ілюзій – спалює фотографії і листи Марти, відмовляється від мрій. Він вирішує викинути свій талісман – камінчик, який уособлював романтичну прив'язаність до дому. Цей момент можна трактувати як переосмислення національної ролі: Крос приймає на себе справжній обов'язок лідера, «розпрощавшись із любов'ю» і юнацькими ілюзіями. Він обіцяє більше не розкидати по дорозі спорядження і «полагодити усе як належить». Фактично, герой прагне відновити дисципліну і честь – ті самі національні військові цінності, які були розмиті марнотою «нескінченного маршу». Спалені речі Марти тут символізують розрив з мрією про безтурботну Америку; натомість залишені речі війни (карта, зброя, шолом) стають єдиною реальністю. Так О'Браєн через маніпуляцію з речами показує переломний момент: особисте відступає перед національним обов'язком, і герой намагається знайти сенс у тягарі, який йому довелося нести як американському офіцеру.

Усі наведені спостереження стають можливими завдяки унікальному стилістичному рішенню О'Браєна – надзвичайно детальному переліченню предметів і їхніх характеристик. Автор ретельно документує кожну дрібницю: від ваги зброї до

марки порошку від грибка. Ця документальна точність слугує декільком цілям. По-перше, деталізація створює ефект присутності і автентичності – читач відчуває себе зануреним у реальність взводу, у фізичний тягар спорядження. Академічний інтерес становить те, як опис ваги й кількості («34 снаряди; коли його застрелили <...> понад 9 кілограмів боєприпасів... не рахуючи незваженого страху») [8, с. 16] поєднує матеріальне й нематеріальне. У наведеному фрагменті Тед Лавендер ніс 34 патрони і «незважений страх» – автор однією фразою зважує страх нарівні з набоями. Така стилістична фігура надає абстрактним поняттям фізичної відчутності, що підсилює центральну ідею твору: тягар війни складається і з речей, і з емоцій. Повторюваний рефрен «Вони несли...» пронизує всю збірку, набуваючи щоразу нового наповнення – від банального спорядження до тягара совісті. Цей анафоричний прийом нагадує молитовну літанію або військову перекличку, вводячи читача в стан, подібний до маршу, де кроки-слова відбивають ношу на плечах.

По-друге, деталізація підкреслює збірний образ. Перелік предметів згуртовує різних персонажів у єдине ціле – взвод як мікромодель нації. Описуючи, що “вони несли” в множині, автор то диференціює (кожен має своє), то знов об’єднує (усі разом мають спільний вантаж). Наприклад, після довгого переліку індивідуальних речей з’являються речі, спільні для всіх: «Деякі речі вони несли спільно... Вони несли громіздку радіостанцію для передавання зашифрованих повідомлень PRC-77... Ділили між собою важку ношу спогадів... Нерідко вони несли одне одного — поранених чи знесилених» [8, с. 24]. Така композиція підкреслює єдність досвіду: пам’ять та відповідальність (переносити поранених) – спільний тягар, що об’єднує солдатів як покоління. Матеріальна культура (рація, зброя, форма) теж уніфікує їх у єдиний образ американської армії. Через гіперболічні описи – «вони несли і землю, і небо, і всю атмосферу» – автор доводить цю єдність до символічного максимуму, де взвод несе на собі весь тягар війни за всю націю. Цей прийом нагадує епічний каталог, у якому перелік предметів набуває епічного звучання, перетворюючи буденне спорядження на ознаки міфологізованого колективного героя (американського солдата). У результаті деталізація слугує засобом творення колективної пам’яті: збірка сама стає своєрідним реєстром того, що Америка носила у В’єтнамі – і матеріально, і духовно.

По-третє, через деталь автор майстерно передає психологічний стан і тему національної відповідальності. Повторювані конкретні деталі (вага в фунтах, конкретні назви) створюють відчуття монотонності, рутинності солдатських буднів. Це не випадкове накопичення: читач починає відчувати втому від списку, подібну до втоми від маршу. В цій монотонності прихований глибший зміст – поступове притуплення ідеалів, про які згадано: *«вони не мали жодного відчуття стратегії чи місії... просто нескінченний марш»*. Таким чином, стилістична монотонність переліку відображає кризу національної місії [41, с. 66]. Деталізація перетворюється на іронічний коментар: величезний арсенал речей не приніс перемоги чи мети, лише “додав ваги”. О’Браєн ніби запитує: що означає вся ця ноша? Чи виправдана вона? В одному з речень Сандерс уїдливо формулює «мораль» смерті Лавендера: *«Тримайся подалі від наркотиків. Без жартів — вони щоразу зіпсують тобі життя»*. [8, с. 30]. Цей сарказм на фоні трагічної загибелі – частина стилю О’Браєна, де детальні описи переплітаються з чорним гумором, щоб оголити абсурд. Отже, деталізація виконує і критичну функцію: підкреслюючи кожну дрібницю, автор допомагає читачеві самостійно зважити увесь цей вантаж і задуматися, яку ціну платить нація (і заради чого).

Речі у збірці відіграють роль багатовимірних символів, що поєднують особисте і національне. Через ретельний опис матеріальних предметів, які несуть американські солдати у В’єтнамі, Тім О’Браєн розкриває індивідуальні риси персонажів і одночасно творить панорамний образ американського воїна та його нації. Обов’язкова військова амуніція (зброя, форма, спорядження) маркує героїв як представників армії США і несе в собі символи американської потуги, технологічної оснащеності та дисципліни. Приватні ж речі (листи, талісмани, Біблія, щоденник, солодощі тощо) привносять у текст культурний код американського суспільства – їхні вірування, цінності, повсякденність і пам’ять про дім. У збірці предмети виступають носіями віри (Біблія як символ релігійної традиції), цінностей (репутація, честь, обов’язок, що «несуться» нарівні з речами), влади (зброя як втілення сили, трофейний палець як ознака домінування), ритуалу (особисті талісмани та солдатські звички) та навіть цивілізаційної спадщини (в рюкзаку Кайови томагавк його діда сусідить з принесеною в Новий Світ Біблією). Кожна річ у тексті – від найменшої дрібниці до найтяжчого

кулемета – навантажена смислами, що виходять за межі утилітарності і ведуть до широкого контексту американської культури й історії.

Стилістичний прийом детального переліку речей, що пронизує оповідь, слугує потужним засобом висвітлення цих ідей. Деталізація робить відчутним фізичний і моральний тягар, що його несуть солдати від імені всієї нації. Повторюваність і монотонність переліку предметів підкреслює рутинність війни і кризу національної місії, а точність і конкретність деталей надає оповіді рис літопису колективної пам'яті. О'Браєн, перелічуючи речі, фактично каталогізує досвід покоління, перетворюючи матеріальну культуру війни на носія пам'яті про неї [15, с. 68]. У підсумку, збірка ілюструє, що в умовах війни національна ідентичність виявляється через речі – через те, що солдати обирають нести і що змушені нести. Ці речі – водночас реальні об'єкти і символи того, ким вони є і за що воюють. І хоча вантаж цей часом нестерпний, саме він визначає їх як американців у конкретному історичному моменті, пов'язуючи особисті історії з історією цілої країни.

2.3. Речі як засіб художньої репрезентації символічного образу «американського Ахілла»

У своїй збірці оповідань Тім О'Браєн майстерно вибудовує образ сучасного американського солдата, який, попри свою вразливість, виступає символічним нащадком класичного героя – Ахілла. Як і в давньогрецькому епосі, герой сучасної війни несе на собі не лише зброю, але й славу, страх, провину, пам'ять, і – найголовніше – речі. Ці речі у тексті набувають метафоричного значення: вони не просто спорядження чи випадкові особисті дрібниці, а знаки глибоких емоційних, культурних, моральних і героїчних навантажень. Автор вдається до стилістичного прийому переліку – дуже деталізованого опису речей – аби викарбувати індивідуальні й архетипові риси кожного бійця, який у сумі стає втіленням американського воїна [14, с. 23].

Лейтенант Джиммі Крос – найпоказовіший приклад солдата, який втілює риси «американського Ахілла». Він – командир, отже, носій влади, але водночас він глибоко вразливий, одержимий не бойовим духом, а спогадами про любов до дівчини Марти. У цьому прихована його «Ахіллесова п'ята» – надмірна емоційність, що врешті-решт призводить до фатальної помилки. Так найважливіша річ, яку Крос носить із собою –

це листи від Марти: *«Надвечір після добового переходу, викопавши шанець, та помивши руки водою з фляги, він знімав із листів обгортку і, тримаючи, їх кінчиками пальців проводив останню годину світла»* [8, с. 11].

Ці листи – не лише знак романтичної прив'язаності, а особистий талісман, що уособлює його емоційне минуле – спробу зберегти частинку дому та довоєнного життя. Утім, як і Ахілл, який, розгнівавшись на Агамемнона, усамітнися в наметі та відмовився виступати у бій із греками, Джиммі Кросс занурюється у власні переживання й відвертається від воєнного обов'язку. Смерть Теда Лавендера змушує його прозріти: *«Він відчував сором. Він ненавидів себе. Він любив Марту більше, від своїх солдатів, і як наслідок, Лавендера вбили»* [8, с. 26].

Отже, так само як Ахілл усвідомлює свою відповідальність за загибель побратима Патрокла, Кросс – усвідомлює свою за смерть побратима-підлеглого. У момент усвідомлення цієї провини він спалює листи Марти: *«Кросс сів у своєму шанці навпочіпки і спалив Мартині листи. Потім він спалив обидві фотографії»* [8, с. 32].

Саме з цього моменту відбувається символічне переродження героя: він відкидає любов до жінки та бере на себе тягар лідера, приймаючи свою долю як військового – як Ахілл, який повертається до бою, усвідомлюючи трагізм і невідворотність власної місії. Цей перехід супроводжується предметною трансформацією – талісмани зникають, залишається лише спорядження.

О'Браєн неперервно підкреслює вагу речей. Її точний опис створює фізичну візуалізацію героїчного тягара, який несуть солдати. Наприклад: *«Кулемет М-60, який важив 10,5 кілограма незаряджений, але практично завжди був заряджений. На додачу до цього Доббінс ніс 4,5-- 7 кілограмів боєприпасів, що оперізували йому груди і плечі»* [8, с. 15]. Так само описується й те, що не має фізичної ваги, але є не менш важким: *«Вони несли весь той емоційний багаж, який несуть люди близькі до загибелі. Смуток, жах, любов, тугу — усе це було нематеріальним, але й нематеріальне мало власну масу й конкретну густину»* [8, с. 30].

Цей мотив перевантаження, як фізичного, так і душевного, наближає американського солдата до епічного архетипу героя, який несе на собі не лише зброю, але й тягар людства, честі, втрат. Як Ахілл несе у собі велич і гнів, американські воїни – силу та страх, сполучені в речах, які вони носять [27, с. 57]. Також, як Ахілл мав

уразливу п'яту, так і американські солдати – попри озброєння – смертні й крихкі. Наприклад, смерть Лавендера демонструє беззахисність перед випадковістю: *«Тода Лавендера застрелили в голову, коли він повертався після того, як справив нужду»* [8, с. 9].

Опис смерті гранично буденний – і це ще більше підсилює трагізм. А речі, які залишаються після нього, стають ритуальними залишками героя: *«ніс із собою 34 снаряди <...> а ще — незважений страх»* [8, с. 16].

Так само, як у гомерівському епосі детально описувалися обладунки загиблого героя, О'Браєн перелічує все, що несе мрець. Це – список, подібний до поховальної інвентаризації, який викликає трепет і співчуття. Через цей перелік речей створюється відчуття, що герой – навіть загиблий – несе в собі історію. У багатьох героїв є речі, що виступають символічними бронями або оберегами. Наприклад, Генрі Доббінс носить колготки своєї дівчини на шії: *«Генрі Доббінс ніс колготки своєї дівчини, намотавши їх на шию, як шарф»* [8, с. 19].

Цей предмет – не просто фетиш, а аналог магічного обладунку, щось на зразок шолома Ахілла, тільки не в сакрально-героїчному, а у профанному, людському сенсі. Саме речі додають солдатам сили, захищають від страху, смерті. У випадку з Кайовою – це Біблія, у випадку з Дженсенем – кроляча лапка. Ці речі ірраціональні, але в умовах війни стають єдиною точкою опори, а тому – частиною героїчного образу. Вони також означають ідентичність героя, його «Ахіллесову броню» [41, с. 53]. У фіналі оповідання Крос, спаливши листи Марти, приймає нову роль. Він вирішує, що *«візьме на себе провину за те, що сталося з Тедом Лавендером. Прийме це, як чоловік»* [8, с. 34]. Це – акт самозречення, що нагадує традиційний мотив жертви героя заради обов'язку. Як Ахілл повертається до бою, втративши друга, Крос повертається до служби, позбувшись любові. Всі ці зміни автор показує через речі – вони символізують трансформації, внутрішні переміни, точки повороту [18, с. 190].

Отже, збірка витворює образ американського Ахілла – героя сучасної війни, який, попри уніфіковану амуніцію та регламент, несе в собі епічні риси: трагічність, обов'язок, вразливість, потребу у спокуті. Усі ці риси репрезентуються через речі – матеріальні, приватні, ритуальні. Через описові списки, повтори, деталізацію, О'Браєн формує не лише реалістичний опис спорядження, а й міфологізований портрет

американського солдата. Він не є всесильним, як Ахілл, але його тягар – не менший. У речах зосереджено не лише вагу тіла, а й вагу історії, місії, етики й емоційної пам'яті. Саме тому можна зробити висновок, що речі у збірці – ключ до розуміння глибини героїчного образу, трансформованого й адаптованого до реалій ХХ-ХХІ століть.

Висновки до другого розділу

На основі здійсненого у другому розділі аналізу можемо зробити наступні висновки. По-перше, у збірці оповідань Тіма О'Браєна про В'єтнамську війну «Те, що вони несли» речі виконують багатовимірну функцію, постаючи ключовим художнім засобом для розкриття індивідуальності персонажів, утілення національної ідентичності та символічного образу воїна як архетипу. Через ретельний аналіз персональних і стандартних предметів, які несуть персонажі, автор не лише занурює читача у фізичний простір війни, а й глибоко розкриває психологічний, емоційний та культурний виміри буття солдата на фронті.

Насамперед, речі постають як засіб індивідуалізації персонажів. Особисті предмети – листи, фотографії, талісмани, щоденники, предмети гігієни, солодощі – розкривають риси характеру героїв, їхні страхи, звички, духовні переконання і механізми психологічного виживання. Ці речі контрастують зі стандартним спорядженням, яке символізує знеособлення і нав'язану дисципліну, а отже, стають маркерами збереження людяності в нелюдських умовах. Їхнє значення не обмежується побутовою функцією – вони репрезентують внутрішній світ, біль, надії і минуле кожного солдата.

По-друге, речі в оповіданнях збірки виконують роль маркерів національної ідентичності. Через приватні дрібниці проступає портрет американського воїна як представника своєї культури, з її характерною релігійністю, індивідуалізмом, поп-культурою, патріотизмом і споживацькими символами. Стандартна амуніція віддзеркалює технічну потугу США, а особисті предмети – духовні і соціальні коди, закладені в суспільстві. Деякі речі – як Біблія Кайови, томагавк його діда, комікси Кайлі, марихуана Лавендера, листи Кроса – символізують обширніші культурні наративи: релігію, расову пам'ять, дитинство, втечу від реальності, любов, провину.

Отже, матеріальні предмети набувають символічної ваги, перетворюючись на матеріалізовані вияви національного досвіду війни.

Нарешті, робимо висновок, що речі слугують засобом репрезентації архетипного образу героя, близького до образу «американського Ахілла». Через детальну каталогізацію спорядження і особистих речей О'Браєн вибудовує новітній героїчний архетип: солдат, який водночас несе фізичну вагу спорядження та метафізичну – відповідальності, болю, страху, пам'яті. Показово, що кожен герой має свою «Ахіллесову п'яту» – уразливість, виявлену через конкретний предмет. У цьому контексті речі стають своєрідними маркерами трагізму: предмети, які надають сенсу, водночас можуть відволікати, деморалізувати чи навіть передвіщати загибель. Через речі автор підкреслює співіснування величі й крихкості людини на війні, що робить героїв одночасно епічними і трагічними.

Підсумуємо, що речі у збірці оповідань «Те, що вони несли» набувають функцій, які виходять за межі суто побутового виміру. Вони постають як художній ключ до зображення психології персонажів, їхньої культури, історичної пам'яті, моральної відповідальності та героїчного статусу. Художньо-стильовий прийом речового переліку, ускладненої деталізації ваги та властивостей предметів перетворює матеріальні дрібниці на смислові вузли тексту. Тож саме через речі автор відкриває глибинні пласти досвіду війни – фізичного, емоційного, культурного й екзистенційного, адже речі в тексті Тіма О'Браєна – це не лише те, що несуть солдати, а й те, що несе сама література як форма пам'яті про людину в межовій ситуації буття.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ВИВЧЕННЯ ЗБІРКИ ОПОВІДАНЬ ТІМА О'БРАЄНА «THE THINGS THEY CARRIED» У КУРСІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ СТАРШОЇ ШКОЛИ

3.1. Педагогічний потенціал твору: морально-етичні та психологічні аспекти для обговорення з учнями

Збірка оповідань *«Те, що вони несли»* не внесена як обов'язкова до чинної програми із зарубіжної літератури для старшої школи станом на 2024–2025 навчальний рік. Оновлена програма 10–11 класів (наказ МОН № 698 від 03. 08. 2022) [6] зосереджується на класичному каноні та популярних сучасних творах, однак Тім О'Браєн у переліку авторів відсутній. Натомість у програмі фігурують інші англomовні письменники другої половини ХХ – початку ХХІ ст. (наприклад, Джон Грін «Провина зірок», Маркус Зузак «Крадійка книжок» тощо). Водночас учитель має право творчо доповнювати курс на власний розсуд: у методичних вказівках МОН наголошено, що основою планування є чинна програма, але педагог може вільно перерозподіляти години та добирати твори з урахуванням навчальних умов і читацьких інтересів учнів.

Ми вважаємо, що альтернативне вивчення збірки оповідань О'Браєна доцільно запропонувати в 11 класі. Саме в 11 класі на вивчення та обговорення винесено твори літератури другої половини ХХ ст. та сучасності, тож збірка оповідань *«Те, що вони несли»* хронологічно і тематично пасує до цієї рубрики. Офіційно окремі години під цей твір не відведені програмою, тож учитель має використати для його опрацювання години резервного часу або ж уроки позакласного читання. Програма передбачає блок додаткового читання, де педагог сам обирає твори з урахуванням інтересів учнів. Вважаємо, що для обговорення твору достатньо 1–2 навчальних годин: один урок можна відвести на аналіз змісту та проблематики після самостійного читання учнями, а за потреби ще один – на глибше обговорення символіки та рефлексію. Такий гнучкий підхід відповідає методичним рекомендаціям МОН, які дозволяють учителю

самостійно визначати, скільки часу приділити певному твору, не порушуючи логіки вивчення [8].

Існують загальні рекомендації, як підходити до вивчення літератури про війну та травматичний досвід, особливо в умовах теперішньої ситуації. МОН України радить не ігнорувати тему війни на уроках літератури, але висвітлювати її обережно та психологічно виважено. Зокрема, в інструктивно-методичних листах наголошується на важливості психологічної підтримки учнів під час воєнного стану та врахуванні їхнього досвіду: рекомендується помірковано акцентувати воєнні проблеми в художніх творах і завчасно зважати на емоційний стан дітей (особливо тих, хто пережив втрати чи вимушене переміщення). При плануванні уроку варто:

1. Підготувати учнів до непростого змісту (наприклад, коротко пояснити історичний контекст В'єтнамської війни, яку описує О'Браєн).

2. Забезпечити емоційну безпеку – попередити про можливі важкі моменти тексту, запропонувати учням ділитися враженнями добровільно.

3. Викладати українською (як і весь курс зарубіжної літератури), спираючись на якісний переклад збірника оповідань. За можливості можна показати окремі фрагменти англійською для порівняння.

4. Використовувати інтерактивні методи: обговорення в малих групах, метод «Обери, що б узяв ти» (де учні обговорюють, які три предмети вони б несли у схожій ситуації і чому), написання рефлексивних есе чи листів персонажам тощо [8].

Тема війни сьогодні близька українським школярам, тож учителі-методисти радять використовувати сучасну воєнну прозу (як українську, так і зарубіжну) для формування громадянської свідомості й патріотизму учнів. Зокрема, рекомендується акцентувати патріотичні мотиви та гуманістичні ідеали в художніх творах про війну. Збірка оповідань *«Те, що вони несли»* О'Браєна дозволяє обговорити, чим відрізняється війна загарбницька від боротьби за батьківщину: хоча йдеться про В'єтнам, учні можуть провести паралелі з нинішніми захисниками України, усвідомлюючи цінність любові до рідної землі та мужності перед лицем небезпеки. Отже, методичний фокус при вивченні цього твору – підтримати учнів емоційно, розвинути їхню здатність осмислювати воєнні події критично й співчутливо,

а також підкреслити загальнолюдські цінності, які допомагають вистояти в часи випробувань.

При опрацюванні твору варто звернути увагу на кілька ключових аспектів твору, які відзначають літературознавці та педагоги:

1. Патріотизм та обов'язок. Хоча герої твору *«Те, що вони несли»* – це американські солдати у В'єтнамі – не завжди чітко розуміють мету війни, через їхні історії можна підняти питання: що спонукає людину йти на війну? Учитель може ініціювати дискусію: чи відчують персонажі почуття обов'язку перед батьківщиною, товаришами? Це дозволяє провести паралелі з українськими воїнами, для яких мотивація більш однозначно патріотична. Обговорення цієї теми розвиває в учнів ціннісне ставлення до захисту своєї країни та критичне розуміння різниці між справедливою обороною і сумнівною військовою авантюрою.

2. Травма війни та психологізм. Збірка майстерно розкриває психологічні травми солдат: страх, провину, горе за полеглими друзями. Важливо обговорити з учнями внутрішній стан персонажів (наприклад, лейтенанта Джиммі Кроса, який відчувається винним у смерті підлеглого), прояви посттравматичного стресу, втрату ілюзій. Методично варто поставити питання: які емоції переживають герої і як війна змінює їхню особистість? Такий аналіз дає змогу учням глибше співпереживати персонажам та усвідомити людський вимір війни. О'Браєн присвятив свій твір саме В'єтнамській війні, висвітливши і емоційний, і фізичний тягар, який несуть солдати. Цей подвійний – психічний і матеріальний – тягар є важливою темою для розмови.

3. Символіка предметів. Назва твору – *«Те, що вони несли»* – має як буквальный, так і переносний сенс. Учні можуть дослідити, що саме носили із собою солдати (амуніція, фотографії, талісмани тощо) і що ці речі символізують. Наприклад, листи від коханої Джиммі Кроса – це символ його надій і водночас відволікання від реальності війни; складений ніж або Біблія, які носив солдат Кайова, уособлюють його цінності та віру. У тексті кожна річ набуває глибшого значення, виступаючи метафорою емоційного тягара персонажів (провина, пам'ять, страх). Обговорення символів розвиває в учнів вміння “читати між рядків” і розуміти підтексти. Учителю варто

запропонувати завдання: вибрати один із предметів, згаданих у оповіданні, і пояснити, яке почуття чи ідею він уособлює. Це стимулює учнів до глибокого аналізу тексту.

4. Художні особливості та стиль. Твір О'Браєна можна віднести до жанру воєнної автобіографії з елементами вигаданого. Учням буде цікаво дізнатися, що автор сам був учасником війни у В'єтнамі, і багато епізодів мають документальну основу. Водночас О'Браєн навмисно розмиває грань між правдою та вимислом, підкреслюючи, що у спогадах ветеранів суб'єктивне сприйняття часом важливіше за факти. На уроці можна обговорити прийом *story-truth vs happening-truth* (за О'Браєном, «правда розповіді» проти «правди події»), щоб показати, як література передає емоційну правду війни навіть через вигадані деталі. Також доцільно звернути увагу на мозаїчну композицію твору, використання флешбеків, зміну оповідачів – ці риси постмодерної естетики можна коротко пояснити, щоб старшокласники усвідомили новаторство форми.

Орієнтуючись на ці аспекти, учитель формує в учнів цілісне розуміння твору: від зовнішніх атрибутів (що носять солдати) – до глибинних смислів (що вони відчують і переживають). Така багатоаспектна бесіда відповідає завданням компетентнісного навчання літератури, адже учні не лише засвоюють зміст, а й пов'язують його з морально-ціннісними питаннями.

Використання твору «*Те, що вони несли*» у навчанні може стати ефективним інструментом для розвитку емоційного інтелекту старшокласників – зокрема, критичного мислення, емпатії та рефлексії. Література як навчальний предмет сама по собі покликана формувати емоційну сферу учнів: «*Література – це мова почуттів, думок та переживань. Вона дозволяє нам зануритися в різноманітні емоційні стани, зрозуміти себе та інших людей*», – зазначають методисти [8]. Обговорення складних переживань героїв О'Браєна безпосередньо вчить учнів співпереживати. Коли старшокласники читають про страх молодого солдата під обстрілом чи відчай командира, що втратив друга, у них виникає емоційний відгук – співчуття, переживання за долю персонажів. Учитель може спрямувати цю емпатію в конструктивне русло: запропонувати учням поділитися, що їх найбільше вразило і які почуття вони відчували під час читання. Це допомагає підліткам усвідомити власні емоції та вчитися говорити про них – важлива навичка емоційної грамотності.

Крім емпатії, робота з твором розвиває критичне мислення. Твір ставить багато непростих питань (про сенс війни, про моральні вибори в екстремальних умовах), на які немає однозначних відповідей. Під час дискусії учні вчаться аналізувати причини і наслідки вчинків героїв, порівнювати різні точки зору (наприклад, героя, що прагне втекти від війни, і того, хто відчуває обов'язок лишатися з побратимами), формулювати і обґрунтовувати власну позицію. Так, розглядаючи поведінку лейтенанта Кроса, клас може обговорити: чи справедливо він звинувачує себе в тому, що сталося? Це спонукає учнів критично осмислювати поняття відповідальності і випадковості. Подібні питання привчають старшокласників думати самостійно, не боятися складних моральних дилем та робити виважені висновки.

Рефлексія – ще одна складова емоційного інтелекту – також активно залучається при вивченні цього твору. Учитель може запропонувати рефлексивні вправи після аналізу: написати короткий лист одному з персонажів (наприклад, звернутися до солдата, розповісти, як його історія відгукнулася в душі читача), або створити «Щоденник вражень», де кожен напише, чого навчив його цей твір. Такі види діяльності дають учням простір для особистісних висновків: хтось може усвідомити, наскільки важливо цінувати мирне життя; хтось – замислитися про власні «ноші», які він носить у собі, і як з ними справлятися. За відгуками педагогів, які практикують подібні підходи, література воєнної тематики сприяє дорослішанню учнів, формує в них більш зріле розуміння світу та співчутливе ставлення до оточуючих.

Для конкретизації розвитку емоційного інтелекту на прикладі збірника оповідань О'Браєна можна навести такі прийоми: «Приміряй чужі чоботи» – учні уявляють себе на місці персонажа (наприклад, солдата, який боїться здатися боягузом більше, ніж загинути) і описують, що вони відчували б; «Дерево рішень» – розглянути альтернативні дії героя (що було б, якби він учинив інакше?) і обговорити, чому автор показує саме такий вибір. Ці методи не лише поглиблюють розуміння тексту, а й тренують емпатію та рефлексивне мислення – учні вчаться бачити ситуацію очима іншої людини і усвідомлювати наслідки рішень.

Отже, хоча *«Те, що вони несли»* не значиться в обов'язковому списку зарубіжної літератури, цей художній твір можна успішно інтегрувати в курс 11 класу як позапрограмовий. Він пропонує багаті можливості для патріотичного виховання,

морально-психологічної дискусії та емоційного розвитку учнів. При вмілому підході твір О'Браєна допоможе старшокласникам краще зрозуміти природу війни і ціну миру, потренує їхнє співчуття і критичне осмислення непростих життєвих ситуацій. Такий досвід читання відповідає цілям Нової української школи – сформувати випускника, здатного не тільки знати про світ, а й емпатично реагувати та відповідально діяти у цьому світі.

3.2. Прийоми та методи аналізу художнього тексту на уроках: від структури до символіки речей

Методична розробка уроку за збірником Тіма О'Браєна «*Те, що вони несли*» для 10–11 класів зосереджена на ефективних прийомах і методах аналізу художнього тексту – від структури оповіді до розкриття символіки речей.

План уроку за твором Тіма О'Браєна «*Те, що вони несли*» (10–11 клас)

Тема уроку: Аналіз збірника Тіма О'Браєна «*Те, що вони несли*»: структура оповіді, символіка речей, стилістичні засоби та композиція.

Мета уроку: Розвивати вміння учнів аналізувати сучасний художній твір про війну, зосереджуючись на особливостях побудови оповіді та композиції, символічному значенні предметів, мові та засобах виразності. Сприяти розвитку емоційного інтелекту учнів через обговорення морально-етичних аспектів твору (тема війни, травми, відповідальності, патріотизму). Виховувати повагу до людського життя, емпатію та громадянську свідомість.

Очікувані результати: Учні вчать виразно читати і коментувати текст твору, визначати ключові елементи сюжету і композиції, ідентифікувати символи та стилістичні прийоми автора. Вони висловлюватимуть власні судження щодо проблем війни і миру, відповідальності та патріотизму, розвиватимуть емпатію, усвідомлюючи емоційні переживання персонажів. Учні зможуть співпрацювати в групах, беручи участь у дискусіях та інтерактивних вправах, а також застосують міжпредметні знання з історії, громадянської освіти та психології для глибшого розуміння твору.

Підготовка до уроку: Матеріали: Текст твору «*Те, що вони несли*» (в оригіналі або в перекладі), картки із цитатами та ключовими предметами з твору, аркуші

паперу/стікери, маркери, мультимедійна презентація (фото, мапа В'єтнаму тощо для історичного контексту).

Обладнання: Дошка або фліпчарт для схем, проектор для демонстрації зображень чи коротких відео (наприклад, кілька фотокарток солдатів у В'єтнамі, щоб занурити учнів в атмосферу).

Емоційний клімат: Передбачте створення безпечного простору для обговорення важких тем. На початку уроку нагадайте учням про правила емпатії та поваги: вислуховувати один одного, не висміювати почуття, бути відкритими до різних думок.

Хід уроку:

1. Актуалізація знань та мотивація (5 хвилин):

Інтерактивна вправа «Речі, які я ношу з собою»: на початку уроку вчитель пропонує учням задуматися, які 3 предмети вони носять із собою щодня і чому ці речі для них важливі. Учні 1-2 хвилини обмірковують і можуть записати ці предмети на папері. Потім проводиться коротке обговорення: декілька добровольців називають одну зі своїх речей і пояснюють її значення. Наприклад: *«Я завжди ношу фотокартку моєї родини – вона мене підтримує морально»*. Ця вправа мотивує учнів до особистісного зв'язку з темою твору, адже твір О'Браєна присвячена тому, що носять із собою солдати – як фізично, так і в емоційному плані.

Зв'язок з темою уроку: вчитель підсумовує, що так само, як і ми з вами, герої твору носять різні речі, які мають глибокий сенс. Оголошується тема уроку: аналіз структури оповіді, символіки речей та художніх засобів у творі *«Те, що вони несли»*. На цьому етапі варто коротко згадати учням, що твір присвячений досвіду американських солдатів на війні у В'єтнамі, підкреслити його антивоєнний пафос та актуальність теми (війна і її вплив на людину). Для мотивації можна сказати, що аналізуючи цей твір, ми краще зрозуміємо і досвід людей на війні взагалі, зможемо провести паралелі з подіями історії та навіть сучасності.

2. Історико-культурний контекст (5 хвилин, інтеграція з історією).

Міні-лекція з елементами бесіди: Учитель коротко розповідає про В'єтнамську війну (1965–1973) – коли і чому вона відбувалася, хто брав участь, як вплинула на суспільство. Супроводжується показом декількох слайдів: карта В'єтнаму, фотографія американських солдатів того часу (для візуального занурення). Важливо підкреслити,

що Тім О'Браєн особисто брав участь у війні у В'єтнамі, а його твір багато в чому автобіографічний, відображає особисті переживання ветеранів.

Запитання до учнів: *«Як ви думаєте, чим досвід війни у В'єтнамі може бути подібним або відмінним від досвіду українців, що зараз захищають свою країну?»* (громадянська освіта: патріотизм, обов'язок перед Батьківщиною). Це питання дозволяє учням провести паралелі з сучасністю і замислитися про морально-етичні аспекти війни (справедлива оборона vs. війна на чужій землі, мотивація солдатів, роль патріотизму). Учні можуть коротко висловити свої думки; глибоке обговорення цієї теми заплануємо на завершення уроку.

3. Опрацювання сюжету і композиції «Те, що вони несли» (15 хвилин).

Експрес-читання та сюжетна вправа: Якщо учні не читали увесь збірник повністю заздалегідь, можна запропонувати їм прочитати скорочену версію чи ключові фрагменти (наприклад, перші кілька абзаців, де перелічуються предмети, епізод загибелі Теда Лавендера, фінал з рішенням Джиммі Кросса спалити листи) чи лише одне з оповідань. Важливо, щоб учні мали загальне уявлення про сюжет: солдати йдуть через джунглі, несуть різний вантаж; один із них (Тед Лавендер) гине; лейтенант Джиммі Кросс переживає провину, бо відволікався думками про дівчину Марту.

Групова робота «Хронологія і флешбеки»: Поділіть клас на малі групи (3-4 учні). Роздайте кожній групі набір карток, на яких описані основні події або фрагменти оповідання (можна цитатами або короткими описами). Наприклад: «Джиммі Кросс думає про Марту, перечитує її листи», «Загибель Теда Лавендера пострілом снайпера», «Солдати жартують, передаючи один одному відрізаний палець ворога», «Джиммі Кросс кидає фото Марти у вогонь». **Завдання 1: розкласти картки у хронологічній послідовності подій сюжету. Завдання 2: визначити, де автор подає інформацію не в хронологічному порядку (флешбек, спогад, повернення до минулого) – такі картки відзначити окремо.** Ця вправа допомагає учням усвідомити композицію твору: чергування перелічування предметів, основної лінії (марш солдатів, смерть товариша) та вставних епізодів-спогадів чи пояснень про кожного персонажа.

Обговорення структури оповіді: Після виконання завдання групи презентують порядок подій. Вчитель запитує: *«Чому, на вашу думку, автор не подає історію суто лінійно, а розмежовує сюжет переліком речей та спогадами?»* Учні можуть дійти

висновку, що структура оповіді фрагментарна, переривчаста, відображає хаотичність військового досвіду та спогадів солдатів. Перелічування речей діє як рефрен (постійно повторюється фраза *they carried... / вони несли...*), що надає твору ритмічності і наголошує на тягарі, який несуть персонажі. Учитель доповнює: у оповіданні відсутня традиційна розв'язка – вона обривається рішенням Кросса бути суворішим командиром, що змушує читача замислитися над подальшою долею героїв і емоційно «додумати» продовження.

Висновок (міні-лекція): Учитель узагальнює, підкреслюючи особливості композиції: відсутність чіткого поділу на зав'язку-кульмінацію-розв'язку, використання повторів та переліків як композиційного прийому, поєднання зовнішньої дії (марш, військові події) з внутрішніми монологами і спогадами персонажів. Така структура є типовою для сучасної літератури про травматичний досвід: вона допомагає передати відчуття розірваності сприйняття, тягара спогадів, що є частиною травми війни.

4. Дослідження символіки речей (10 хвилин, інтерактивно-ігрова діяльність).

Вступ до символів: Вчитель зазначає, що назва твору *The Things They Carried* – «Те, що вони несли» – має як буквальний, так і переносний зміст. Солдати несуть не лише матеріальні речі, але й емоційний вантаж (страхи, спогади, провину). Кожен предмет, згаданий у творі, може мати символічне значення. Наприклад, лейтенант Кросс несе листи і камінчик від Марти – це символ любові, мрій і водночас відволікання від реальності; солдат Кайова носить Біблію – символ віри і духовної опори; Генрі Доббінс носить панчохи дівчини як талісман – символ надії та захисту; Норман Боукер носить щасливу підкову – теж оберіг; Тед Лавендер тягне за собою наркотики і транквілізатори – символ його страху і бажання втекти від реальності; навіть непідйомна амуніція (зброя, шоломи, рації) символізує тягар обов'язку солдата.

Гра «Наплічник символів»: На столі розкладені кілька предметів або зображень, що відповідають речам з оповідання (лист або конверт, гладкий камінець, маленька Біблія, жіночі панчохи, іграшкова граната чи гільза, фотографія дівчини, тощо). Клас ділиться на команди (групи 4–5 учнів). Кожна команда навмання обирає 1–2 предмети з «рюкзака». Їхнє завдання – пояснити, який персонаж носив цю річ і яке символічне значення вона мала у творі. Команди обговорюють 2–3 хвилини, потім по черзі

презентують. Наприклад, група, що отримала панчохи, скаже: «Цю річ носив солдат Генрі Доббінс. Для нього панчохи коханої – як оберіг, вони давали йому відчуття захищеності. Символізує любов, яка гріє душу навіть на війні». Вчитель доповнює чи коригує відповіді, заохочує увагу до деталей тексту (хто що ніс і чому).

Коллективне обговорення: «Чому, на вашу думку, автор приділив стільки уваги переліку речей? Що через них хотів показати?» Учні висувають ідеї: щоб розкрити характери героїв (через їхні речі ми дізнаємося про них більше), щоб показати тягар війни (кожна річ – додаткова вага фізично чи морально), щоб передати атмосферу достовірності (дрібні деталі роблять оповідь правдивою). Висновок: речі виступають символами страхів, надій, обов'язків; вони створюють символічний шар твору, де фізичний вантаж відображає психологічний тягар. Цей метод аналізу символіки через гру дозволив учням «оживити» текст, краще його запам'ятати та зрозуміти внутрішній світ персонажів [8].

Рефлексія на емпатію: Учитель задає питання: «Який з предметів та його символічне значення вас найбільше вразив або зворушив? Чому?» Учні по бажанню діляться: хтось може сказати, що його зворушила відданість Кайови своїй вірі серед жахів війни, когось – самотність Джиммі, яка відчувається через його любов до дівчини, яка його не кохає. Така рефлексія розвиває емоційну чутливість, спонукає учнів співпереживати героям.

5. Аналіз стилістичних засобів та мови твору (10 хвилин):

Робота з текстом (мікро-групи): Об'єднайте учнів у нові групи по 3 особи. Кожна мікро-група отримує короткий уривок з тексту (5-7 речень) на окремому аркуші. Уривки добираємо такі, що демонструють різні стилістичні засоби О'Браєна. Наприклад:

Уривок А: з переліком фізичних речей і їхньої ваги (приклад повторення структури *they carried...*, багато конкретних деталей).

Уривок В: опис емоційного стану солдатів, де зустрічаються епітети і метафори (як автор описує страх чи стому, можливо, порівнюючи з чимось).

Уривок С: момент з внутрішніми думками лейтенанта Кросса про Марту (внутрішній монолог, ліричні відступи).

Уривок D: діалог або солдатський гумор (приклад розмовної лексики, військового сленгу).

Завдання для груп: проаналізувати свій уривок за запитаннями:

1. Які ключові слова або фрази привертають увагу? Чому?
2. Чи є тут художні засоби: епітети, метафори, порівняння, повтори, риторичні фігури? Наведіть приклад.
3. Який настрій або тон створює цей фрагмент? Як мова це показує? (напружений, сумний, буденний, іронічний тощо)
4. Що цей уривок допомагає зрозуміти про героя або про війну?

Групи 5 хвилин обговорюють і роблять помітки на своїх аркушах (можна дозволити підкреслювати прямо в тексті маркерами різних кольорів: наприклад, жовтим – епітети, зеленим – метафори, синім – повтори).

Презентація «Галерея стилістики»: Кожна група по черзі зачитує (або переказує) свій уривок і ділиться висновками. Формат можна зробити у вигляді «галереї»: аркуші з уривками та позначками вивішуються на дошці чи стіні, і представник кожної групи коротко коментує, що вони знайшли.

Наприклад, група з уривком А відзначить, що автор монотонно перераховує вагу спорядження (такі-то фунти амуніції, грами марихуани у Лавендера тощо) – це прийом нагнітання: читач відчуває, як накопичується тягар; повтор фрази «they carried» є анафорою, яка підкреслює одноманітність і невідворотність їхнього маршу. Група з уривком В може зачитати речення з метафорою страху або описом джунглів, звернути увагу, як автор передає відчуття тривоги через звуки і кольори (наприклад, опис тиші після пострілу). Уривок С – ліричний, ніжний тон, багато епітетів для опису Марти та спогадів, що контрастує з жорсткістю війни. Уривок D – солдатський гумор, прості розмовні слова, навіть грубощі: це показує, як герої психологічно захищаються від жахів (іронія як засіб психологічного захисту).

Висновки про стиль: Учитель узагальнює, доповнюючи спостереження учнів: мова О'Браєна поєднує буденність і поетичність. З одного боку, багато простих описів, перерахувань, сухих фактів (що створює ефект документальної правдивості). З іншого боку – трапляються образні вислови, що оголюють глибокі переживання. Автор

використовує контраст: холодний опис речей vs. емоційні сповіді; повтори і монотонність ритму – щоб передати втому і рутину війни; символічні деталі – щоб показати те, що не говориться напрому (емоції, страх). Відзначимо також оповідну манеру: оповідач веде розповідь від третьої особи, але зливається зі свідомістю персонажів, передаючи їхні думки (елементи невластиво-прямої мови). Все це разом створює ефект присутності: читач ніби сам іде разом з солдатами, відчуває на собі вагу їхнього вантажу – і фізичного, і душевного.

6. Обговорення морально-етичних питань твору (7 хвилин, розвиток емоційного інтелекту).

Метод «Етичний дилематор» (модерована дискусія): Учитель пропонує до обговорення кілька проблемних питань, що впливають з твору. Учні можуть встати (або підняти картки зеленого/червоного кольору), щоб продемонструвати згоду чи незгоду, після чого обговорити. Ось можливі твердження / питання:

1. «Лейтенант Джиммі Кросс винен у смерті Теда Лавендера, тому що відволікався на мрії замість пильності» – Чи згодні ви? Чому? (Обговорюємо тему відповідальності командира, почуття провини. Учні висловлюються: дехто може звинувачувати Кросса, дехто захищати його як теж жертву обставин. Вчитель підсумовує, що на війні трагічні випадковості неминучі, і почуття провини – частина травми ветеранів).

2. «Солдати жорстоко жартують (наприклад, носіння відрізаного пальця ворога) і здаються черствими. Це означає, що війна зробила їх бездушними.» – Чи згодні? (Тема моральних втрат на війні. Обговорення: учні можуть зазначити, що чорний гумор – це спосіб впоратися зі страхом, тобто солдати не стали бездушними, а навпаки, приховують *shock* і біль під маскою жартів. Дехто може згадати приклади з історії або сучасності, коли воїни використовують гумор чи суворі трофеї для психологічного розвантаження).

3. «Патріотизм – це головне, що мотивує героїв твору воювати.» – Чи правильно це про героїв твору? (Тут інтеграція з громадянською освітою: учні обмірковують мотиви персонажів. Ймовірно, вони помітять, що про патріотизм в тексті прямо не сказано – більше про страх осоромитися перед товаришами або бажання виконати обов'язок один перед одним. Війна у В'єтнамі не була для солдатів однозначно

патріотичною – багато хто не розумів, за що воює. Учитель може порівняти з українськими реаліями, де мотивація захисників явно пов'язана з захистом Батьківщини. Висновок: поняття патріотизму багатогранне; у різних війнах мотивація солдатів різна, і морально-етична оцінка теж може відрізнятись).

Розвиток емпатії через рольову гру: Якщо дозволяє час, можна провести коротку вправу «Гаряче крісло». Один учень добровільно сідає на «гаряче крісло» в ролі персонажа (наприклад, від імені лейтенанта Джиммі Кросса). Інші учні задають йому запитання від журналіста чи психолога: «Що ви відчували, коли загинув ваш підлеглий?», «Чому ви спалили листи – невже перестали кохати?», «Як ви ставитеся до війни зараз?». Учень у ролі відповідає, імпровізуючи від особи персонажа. Потім можна змінити «персонажа» (інший учень стане, наприклад, Кайовою або Норманом Боукером). Ця інтерактивна вправа задіює емоційний інтелект: учні вчаться ставити себе на місце іншої людини, особливо людини в екстремальних обставинах [8].

Психологічний акцент (інтеграція з психологією): Учитель коротко згадує поняття посттравматичного стресового розладу (ПТСР), хоча в творі прямо не названо, але поведінка і переживання героїв (нічні жахи, притуплення почуттів, постійне напруження) відповідають цій реальності. Можна навести паралель: солдати «несуть» з війни цей невидимий тягар ще довго після її закінчення. Запитайте: «Як ви гадаєте, які «речі» (не предмети, а спогади, травми) ветерани війни несуть у своєму серці після повернення?» – Це питання допоможе учням зрозуміти глибше наслідки війни для особистості, викличе співчуття до людей, що пережили травму. (За бажанням, можна інтегрувати міні-виступ шкільного психолога чи показати уривок інтерв'ю з ветераном).

7. Узагальнення знань, рефлексія (3 хвилини).

Метод «Мікрофон»: Учні по черзі (по бажанню) висловлюються одним реченням, завершуючи фразу: «Цей твір навчила мене...» або «Найважливіше, що я зрозумів/ла...». Відповіді можуть бути різнопланові: «...цінувати мирне життя», «...що на війні немає переможців, бо всі несуть втрати», «...краще розуміти, що відчуває людина на війні», «...що навіть мужні люди можуть боятися і соромитися свого страху» (приклад до мотиву страху осоромитися, про який згадує О'Браєн). Така рефлексія

закріплює морально-етичний урок твору і дозволяє учням усвідомити, з чим вони виходять із заняття.

Підсумок від учителя: Наголосіть на тому, яких висновків дійшли сьогодні. Підкресліть, що література про війну важлива, бо вчить нас емпатії і застерігає від повторення помилок. Збірник оповідань *«Те, що вони несли»* показав нам, що солдатам доводиться нести величезний тягар – не тільки на плечах, а й на душі. Війна випробовує людину фізично і морально. Але підтримка товаришів, згадки про коханих, віра і надія допомагають не втратити людяності. Це урок і для нас: цінувати людське життя, дружбу, мир, відповідально ставитися до своїх обов'язків і співчувати тим, хто пережив втрати.

Домашнє завдання (на вибір, творче): Запропонуйте учням виконати одне із завдань:

1. Написати лист від імені одного з персонажів (наприклад, лист Джиммі Кросса до Марти після подій твору, або лист Нормана Боукера до загиблого друга). У листі передати ті «невидимі речі», які ця людина носить у серці (почуття, спогади, мрії).

2. Створити символічну мапу пам'яті: намалювати силует солдата і позначити, які «речі» (слова-символи) лежать у нього на плечах, у руках, на серці, під ногами. Це можуть бути як фізичні предмети з твору, так і нематеріальні (страх, любов, відповідальність, вина тощо). Коротко пояснити свій малюнок.

3. Дослідницьке міні-завдання (інтеграція з історією): дізнатися і підготувати повідомлення про реальні історії ветеранів В'єтнамської війни або війни в Україні: з якими спогадами вони живуть, які предмети з війни бережуть як пам'ять. Це допоможе побачити зв'язок літератури з життям.

Запропонована методична розробка демонструє, як сучасними методами можна глибоко і цікаво проаналізувати збірку оповідань Тіма О'Браєна *«Те, що вони несли»* у 10–11 класах. Комбінування аналізу структури, символіки, стилістики із інтерактивними, ігровими та груповими формами роботи дає змогу учням не лише зрозуміти літературні особливості твору, а й відчутти його емоційний та етичний зміст. Такий підхід розвиває критичне мислення, емоційний інтелект школярів, виховує в них гуманістичні цінності та громадянську відповідальність. Учні вчаться через літературу осмислювати трагічні сторінки історії і сучасності, формуючи власну зрілу

позицію щодо питань війни і миру. Отже, урок стає не лише аналізом художнього тексту, але й важливим виховним заходом.

3.3. Формування наскрізних компетентностей засобами вивчення твору (громадянської, емоційно-етичної, читацької, міжпредметної)

Твір «*Те, що вони несли*» присвячений досвіду солдатів на війні у В'єтнамі. Автор детально описує, що саме несли його герої – від зброї і спорядження до дрібних особистих речей та спогадів. Вивчення «*Те, що вони несли*» у 11 класі за вимогами НУШ сприятиме кращому розумінню історії і психології війни, розвитку емпатії та критичного мислення, а також формуванню важливих компетентностей.

Для старшокласників цей твір відкриває можливість обговорити складні морально-етичні питання (обов'язок, вина командира, страх і мужність), провести паралелі з сучасністю. Такий аналіз художнього тексту дозволяє реалізувати компетентнісний підхід і міжпредметні зв'язки, зробити навчання особистісно значущим.

Мета та наскрізні компетентності циклу уроків

Мета: сформувати в учнів глибоке розуміння твору Тіма О'Браєна «*Те, що вони несли*», її ідейно-художнього змісту (структура оповіді, символіка предметів, стилістика, композиція, засоби виразності), розвинути критичне та образне мислення, вміння висловлювати власні думки про прочитане; сприяти вихованню гуманістичних цінностей, емпатії та усвідомленню уроків війни. Цикл із 3–4 уроків розрахований на реалізацію таких наскрізних компетентностей:

Громадянська компетентність. Учні обговорюють морально-етичні питання, пов'язані з війною (справедливість війни, відповідальність командира за життя солдатів, патріотизм vs. безглуздість насильства). Через паралелі з історичними подіями (війна у В'єтнамі та сучасні війни) формується усвідомлена громадянська позиція та цінність миру. Наприклад, дискусія про те, чи завжди війна виправдана, порівняння захисної війни і війни-агресії спонукає учнів замислитися над власними цінностями і відповідальністю громадянина.

Емоційно-етична компетентність. Завдяки обговоренню переживань героїв та творчим завданням (емпатичне письмо, рольова гра) учні розвивають вміння співпереживати, розуміти чужі емоції і етичні дилеми. Зокрема, вправа з написання

листа за мотивами «*Те, що вони несли*» допоможе підліткам усвідомити «символічний тягар, який несе кожен із них» і навчитися ділитися переживаннями. Отже, література стає інструментом емоційного розвитку: старшокласники вчаться безпечно говорити про страх, втрату, почуття провини, спираючись на приклад героїв. (Враховано принципи травма-орієнтованого підходу: ніхто не змушує учнів розповідати про власні болісні досвіди; учитель чутливо реагує, якщо якась тема занадто складна для дитини [1, с. 50].

Читацька (комунікативна) компетентність: Учні вдосконалюють навички свідомого і критичного читання художнього тексту. Через інтерактивні методи аналізу вони вчаться виокремлювати елементи сюжету і композиції, характеризувати оповідь (оповідача, точку зору), визначати символіку образів, розпізнавати стилістичні засоби (повтори, метафори, епітети тощо) та оцінювати їхню роль. Важливо, що школярі тренуються висловлювати власну думку про прочитане усно і письмово, вести аргументовану дискусію. Наприкінці циклу учні підготують власний невеликий текст (лист або есе), що є практикою письмової комунікації.

Міжпредметна компетентність: Залучено знання і вміння з інших галузей: історії (контекст В'єтнамської війни, паралелі з історією України), географії (робота з картою В'єтнаму), мистецтвознавства (можна згадати фільми, пісні про В'єтнамську війну), психології (поняття PTSD – посттравматичного стресового розладу, травми та пам'яті). Така міждисциплінарна інтеграція робить уроки цікавішими і змістовнішими: учні бачать ширшу картину, усвідомлюють зв'язок літератури з реальним життям. Наприклад, аналізуючи поведінку персонажів, старшокласники застосовують знання з психології про реакцію людини на стрес і втрату; порівнюючи два історичних контексти війни – поглиблюють розуміння причин і наслідків воєн.

Окрім зазначених наскрізних компетентностей, цикл уроків формує ключові вміння: читання з розумінням, критичне і системне мислення, вміння працювати в команді, творче мислення. Учні 11-го класу вже здатні до абстрактного мислення і глибокого аналізу, тому запропоновані методики спрямовані на розвиток їхнього інтелектуального та особистісного потенціалу. Водночас старшокласники потребують активних форм роботи, ігор, дискусій для підтримання мотивації – тому уроки містять інтерактивні та діяльнісні завдання, що відповідає віковим особливостям [1, с. 52].

Після проходження цього циклу уроків учні зможуть продемонструвати такі результати:

Знання та розуміння твору. Учні знають зміст твору «Те, що вони несли», розуміють її сюжет і композицію (послідовність подій, кульмінаційний момент, фінал), можуть пояснити особливості оповіді (від чийого імені ведеться розповідь) та визначити основну тему і ідею твору. Вони розуміють, як особистий досвід автора (ветерана війни) вплинув на зміст твору, і можуть навести приклади, як у творі відображено тему війни і травми.

Аналіз та інтерпретація. Учні вміють виділити ключові епізоди та образи у творі, аналізувати символіку предметів, які несуть персонажі (наприклад, листи і фото як символи пам'яті та любові, марихуана і транквілізатори як символи втечі від реальності, Біблія – віри і надії, тощо). Вони здатні розпізнати художні засоби, що використовує автор (перелік, повтори, контраст, реалістичні деталі, іронія), і пояснити їхню роль у тексті. Наприклад, учні з'ясовують, як повторювана фраза «вони несли...» структурно організовує текст і наголошує на важкій ноші героїв. Школярі інтерпретують поведінку головного героя (лейтенанта Джиммі Кроса) та інших персонажів, висловлюють судження про їхні моральні якості, переживання, зміни протягом твору.

Висловлення власної думки. Учні формулюють і обґрунтовують власні думки щодо прочитаного. Вони здатні взяти участь у дискусії (наприклад, про відповідальність лейтенанта за смерть товариша, про те, що насправді найважче «нести» на війні – фізичну вагу чи душевний тягар тощо) і культурно, логічно відстоювати свою позицію. Також учні створюють власні короткі зв'язні тексти: есе або лист, де висловлюють переживання персонажа чи власні рефлексії. Це розвиває письмове мовлення: старшокласники демонструють уміння висловити думку письмово, дотримуючись стилю (художнього або епістолярного).

Ставлення і цінності. Учні виявляють підвищений рівень емпатії та емоційного розуміння. Через ототожнення з героями вони глибше усвідомлюють людський вимір війни – страждання солдатів, цінність дружби і підтримки, трагедію втрати. Очікується формування антимилітарних настроїв: розуміння того, що війна – це страждання і втрати, а не романтика. Водночас, на прикладі обговорення сучасних подій, учні

утвердять для себе думку про важливість захисту рідної країни і цінність мужності тих, хто вимушено «несе» тягар війни сьогодні. На рівні класного колективу спільне обговорення таких тем підвищить згуртованість, толерантність до чужого досвіду. Учні вчаться делікатно говорити на чутливі теми, не зачіпаючи особистих кордонів одне одного (важливий соціальний навик). За влучним висловом дослідників, «все життя вимагає відваги, і ніхто з нас не крокує по ньому без ноші» – сподіваємося, після уроків школярі краще розумітимуть цю думку і співчуватимуть оточуючим.

Через інтерактивні методи (ігри, робота в групах, творчі проєкти) учні не лише пізнають літературознавчі поняття – сюжет, композицію, символ, стиль, – але й формують цінні уміння і ставлення [1, с. 54]. Вони вчаться читати між рядків, співпереживати героям і розуміти історичний контекст, висловлювати свої думки і слухати інших. Збірник оповідань «*Те, що вони несли*» може стати для них не просто текстом із програми, а дзеркалом, в якому відбилися питання, важливі сьогодні: що таке війна для людини, як зберегти людяність, що «несемо» ми самі у своєму серці.

Висновки до третього розділу

Вивчення твору Тіма О'Браєна «*The Things They Carried*» у курсі зарубіжної літератури старшої школи відкриває широкі можливості для реалізації сучасного компетентнісного підходу, інтеграції міжпредметних зв'язків і формування ключових громадянських, емоційно-етичних та читацьких компетентностей. Попри відсутність твору у чинній шкільній програмі, його змістова глибина, художня своєрідність і гуманістичний пафос відповідають актуальним освітнім завданням, зокрема – розвитку критичного мислення, емпатії, здатності до морально-етичних суджень.

Твір ефективно поєднує літературно-художній потенціал із виховною функцією, сприяє осмисленню складних тем – війни, втрати, відповідальності, гідності, духовного вибору. Завдяки гнучкому дидактичному підходу, інтерактивним методам аналізу, рольовим і творчим завданням, учні не лише опановують теоретико-літературні поняття, а й розвивають емоційну чутливість, здатність до самоусвідомлення й співпереживання. Вивчення твору перетворюється на простір рефлексії, формування особистісного ставлення до соціальних і моральних проблем. Залучення цього твору до навчального процесу є прикладом якісної реалізації цілей Нової української школи, де

література служить не лише для передачі знань, а й для формування відповідальних, етичних, здатних до співпереживання молодих громадян.

ВИСНОВКИ

Література про війну постає як багатовимірне явище, що має складну жанрову й стильову природу та формується під впливом історичних, соціокультурних і психологічних факторів. Її розвиток тісно пов'язаний із трансформацією суспільного ставлення до війни, що зумовлює зміни у способах її художньої репрезентації у культурі, мистецтві та літературі. У межах цього літературного феномену можна виокремити різні типи творів, у яких відображено широке коло поглядів на війну – від її героїзації до критичного осмислення, від зовнішнього опису подій до внутрішньої психологічної рефлексії. Однією з характерних ознак військової літератури є розмаїття стильових прийомів, які змінювалися впродовж часу відповідно до загальних естетичних і культурних домінант. Від епічного оповідання до фрагментарного, суб'єктивного нарративу, стилістичний спектр жанру свідчить про зростання уваги до особистісного досвіду, травматичних переживань, внутрішньої боротьби та пошуку сенсу. Таке розширення стильових можливостей дозволяє військовій літературі не лише відтворювати події, а й досліджувати глибокі екзистенційні проблеми і смисли.

Жанрова специфіка воєнної літератури проявляється у поєднанні різних форм: художніх творів, автобіографічних текстів, мемуарів, публіцистики, що створює основу для гібридних літературних структур. Вона тяжіє до синтезу документального й художнього, колективного й індивідуального, що надає їй здатності до відтворення багатогранної природи війни. Розмаїття форм у межах одного жанру відображає прагнення авторів до максимально точного та повного вираження досвіду війни. Військова література виконує не лише естетичну, а й важливу соціальну функцію. Вона формує історичну пам'ять, впливає на колективну свідомість, створює простір для осмислення цінностей, моральних норм та ідентичності. У сучасному світі вона виступає інструментом рефлексії, терапії та комунікації з травматичним досвідом, відіграючи значну роль у культурному самопізнанні та формуванні гуманістичного дискурсу.

Воєнна література США є багатошаровим явищем, яке сформувалося в тісному зв'язку з історичним, культурним і соціальним розвитком країни. Вона відображає трансформацію американського суспільства крізь призму збройних конфліктів, що

супроводжували його від самого початку державотворення. Її еволюція засвідчує поступовий перехід від героїко-патріотичних наративів до глибокого рефлексивного осмислення досвіду війни. На різних історичних етапах ця література виконувала функції моральної легітимації війни, інструменту національної єдності, джерела критичного мислення та форми опору. Своєрідність американської військової літератури полягає у її здатності адаптуватися до змін суспільної свідомості, реагуючи на нові виклики й трансформуючи відповідні естетичні моделі. Від епічної героїзації до іронічної деконструкції, від документальної правдивості до метафоричного переосмислення – кожна нова воєнна епоха формує власний літературний голос. Однією з визначальних рис цього типу літератури є її інтенсивна жанрова та стильова динаміка, що віддзеркалює широту наративних стратегій і розмаїття авторських позицій. Завдяки цьому воєнні твори в США здобули здатність не лише документувати події, а й формувати нові культурні коди сприйняття війни.

Отже, воєнна література США – це не лише хроніка бойових дій, а простір формування культурної пам'яті, морального осмислення насильства і суспільної відповідальності. Її унікальність полягає в здатності інтегрувати художні, документальні та мемуарні форми, водночас виступаючи активним чинником впливу на суспільну свідомість. Вона відкриває перед дослідником широке поле для аналізу змін у літературному зображенні війни та її впливу на індивіда і спільноту.

Жанрова природа творчості Тіма О'Браєна, зокрема збірки «*The Things They Carried*», є складною та багаторівневою, що ускладнює її класифікацію в межах традиційних літературознавчих підходів. Письменник свідомо застосовує гібридну форму оповіді, поєднуючи риси художньої прози, мемуаристики, репортажу, філософського есе та метафікшну. Така жанрова еkleктика зумовлена прагненням передати складність воєнного досвіду, який не піддається одномірному опису. О'Браєн демонструє, що емоційна правда може мати більшу вагу, ніж документальна точність.

Центральною рисою його письменницької стратегії є балансування між фактом і вигадкою. Через оповідача, що ототожнюється з фігурою автора, створюється ілюзія автентичності, яка одночасно підважується рефлексіями про умовність наративу. Це напруження між реальністю й вигадкою дозволяє не лише відтворити події, а й

переосмислити їх. Читач залучається до процесу реконструкції пам'яті, що змінює саме уявлення про жанр як усталену форму.

Застосування метафікшну та автобіографічних елементів перетворює прозу О'Браєна на простір експерименту. Його тексти не лише зображують війну, а й аналізують способи її репрезентації, ставлячи під сумнів поняття правди, пам'яті й авторитету наративу. Жанрова структура в його творах – не лише формальна оболонка, а складова смислового навантаження. Гра з жанром стає способом показати гнучкість і фрагментарність травматичного досвіду.

Отже, жанрова специфіка творчості О'Браєна засвідчує її новаторський характер. Відмова від усталених меж, авторські стратегії метафікшну та інтерференція вигадки й реальності формують унікальну авторську модель. Вона не лише відповідає естетиці постмодерної воєнної літератури, а й відкриває нові можливості для глибшого осмислення війни як феномена, що залишає слід у свідомості й культурі.

У збірці *«The Things They Carried»* речі відіграють ключову роль у розкритті воєнного досвіду, виступаючи не лише як матеріальні об'єкти, а як маркери особистої ідентичності, емоційних станів та внутрішніх конфліктів персонажів. Уніфікований простір війни, де солдати змушені виконувати роль частини системи, розривається саме через індивідуальні речі, які кожен обирає нести. Вони зберігають зв'язок із мирним життям, нагадують про близьких, втілюють віру, страхи, надії та втрати.

Можна узагальнити, що символіка предметів створює багатовимірну наративну структуру, де кожна річ має метафоричне значення, а переліки й повтори формують стильову єдність і відчуття психологічної правди. Речі стають засобами оповіді – мовою, якою герої «говорять» про себе, навіть у мовчанні. Через них простежується психологічна й моральна еволюція персонажів, відображається криза героїчного ідеалу, притаманна сучасному воєнному дискурсу.

Було з'ясовано, що речі в збірці репрезентують не лише індивідуальне, а й національне. Вони уособлюють колективний досвід, історичну пам'ять і соціокультурні коди американського воїна. Конфлікт між обов'язком і людяністю, між системою і внутрішнім «я» втілюється в зіткненні військового спорядження з приватними оберегами, що надає тексту філософської глибини. Можна зробити висновок, що образ сучасного американського героя, зокрема Джиммі Кроса, постає як

художня інтерпретація архетипу Ахілла. Його героїзм не в перемозі, а в здатності нести тягар війни – фізично й емоційно. Речі, які він бере або відкидає, позначають внутрішню трансформацію, фіксують ключові повороти особистої історії. Саме тому ця збірка не лише документує війну, а й осмислює її через призму культурної міфології, формуючи сучасний героїчний наратив, занурений у психологізм, символіку й моральну складність.

Підсумуємо, що збірка Тіма О'Браєна «The Things They Carried» має потужний виховний потенціал для старшокласників і є прикладом тієї літератури, що допомагає формувати внутрішній світ особистості, відкриваючи для учнів емоційно складні, але необхідні для осмислення теми. Її вивчення сприяє розвитку вміння співчувати, слухати, аналізувати, робити моральні висновки на основі художнього досвіду. Через глибоку психологічну наповненість твору учні не лише краще пізнають героїв, а й замислюються над власними почуттями, виборами, цінностями.

Узагальнимо, що таке читання стає не механічним засвоєнням літературного матеріалу, а актом внутрішнього росту, коли твір змінює сприйняття, поглиблює емоційну зрілість, формує повагу до людського життя і відповідальність перед іншими. Робота з збіркою в шкільному курсі літератури може перетворитися на важливий етап у становленні світогляду підлітка – не через повчання, а через особистісне переживання та співучасть у долях персонажів. Саме така література виховує не лише читачів, а й громадян – чуйних, емпатичних, розсудливих, морально зрілих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко А.Е. Розвиток наскрізних умінь вихованців гуманітарного напрямку в умовах НУШ та модернізації позашкільної освіти. Зростаюча особистість у смислоцінних обрисах. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 24-25 жовтня 2019 року*. Івано-Франківськ. 2019. С.50-55
2. Герасименко Н. Сучасна воєнна проза: жанрово-стильова типологія. *Слово і Час*. 2023. № 3 (729). С. 35–49. DOI: <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2023.03.35-49>.
3. Гридін С. Сапери. Київ: Академія, 2017. 224 с.
4. Дзюба С., Кірсанов А. Позивний “Бандерас”. Київ: КМ-Букс, 2018. 288 с.
5. Жадан С. Інтернат. Чернівці: Meridian Czernowitz, 2017. 320 с.
6. Зарубіжна література. 10–11 класи: оновлена навчальна програма для закладів загальної середньої освіти / Міністерство освіти і науки України. Затв. наказом МОН № 698 від 03 серпня 2022 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-onovlenih-navchalnih-program-dlya-10-11-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення 1.03.2025).
7. Кропивко І. В. Мілітарний дискурс української прози початку ХХІ сторіччя. 2024. 17 с.
8. О’Браєн Т. Те ,що вони несли. К. : Темпора, 2024 – 248 с.
9. Степаненко Л. Лінгвістичний аналіз художнього твору на уроках літератури як методична проблема: діахронний аспект. *Методика викладання світової літератури.*: URL <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/932/1/Stepanen.pdf> (дата звернення 1.03.2025).
- 10.Рябченко М. Жанрова різноманітність воєнної прози в сучасній українській літературі. // *Najnowsza słowiańska literatura i kultura popularna. Figury*

swojskości i obcości współczesnego świata w literaturze i kulturze popularnej krajów słowiańskich. 2019. С. 277–289.

11. Шиян Г. За спиною. Харків: Ранок, 2019. 288 с.
12. Шкляр В. Чорне сонце. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2015. 304 с.
13. Almasoudi R. Posttraumatic Memories and Feelings of Guilt in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Al-Adab Journal*. 2023. № 145. С. 21–32.
14. Aqeeli A. A. Tim O'Brien's representation of the subjugated other's voice against war in *The Things They Carried*. *Ars Aeterna*. 2020. Т. 12, № 2. С. 20–33.
15. Azeez A. S., Benny N. S. A Thematic Interpretation of Selected Novels Of Tim O'Brien. *South Asian Journal of Social Sciences and Humanities*. 2024. Т. 5, № 2. С. 68–82.
16. Bahr D. *The Things We Carry: Embodied Truth and Tim O'Brien's Poetics of Despair. Affective Disorder and the Writing Life: The Melancholic Muse*. 2014. С. 100–115.
17. Beidler P. *Beautiful War: Studies in a Dreadful Fascination*. Tuscaloosa: University of Alabama Press, 2016. 240 p.
18. Blyn R. O'Brien's *The Things They Carried*. *The Explicator*. 2003. Т. 61, № 3. С. 189–191.
19. Bonn M. S. Can Stories Save Us? Tim O'Brien and the Efficacy of the Text. *Critique: Studies in Contemporary Fiction*. 1994. Т. 36, № 1. С. 2–15.
20. Bonney S. Morality and Pleasure in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Criterion: A Journal of Literary Criticism*. 2016. Т. 9, № 1. С. 4.
21. Boone V. Living the Nightlife: Teaching the Vietnam War Through Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *A Journal of Literary Criticism*. 2015. Т. 3, № 4. С.
22. Brosman C. S. The Functions of War Literature. *South Central Review*. 1992. Vol. 9, № 1. P. 85–98. The Johns Hopkins University Press on behalf of The South Central Modern Language Association. URL: <http://www.jstor.org/stable/3189388>. (дата звернення 1.03.2025).

23. Calloway C. 'How to Tell a True War Story': Metafiction in *The Things They Carried*. *Critique: Studies in Contemporary Fiction*. 1994. Vol. 36, № 4. P. 248–257.
24. Calloway C. Metafiction in *The Things They Carried*. *Critique*. 1997. Vol. 52, № 2. P. 266–271.
25. Chattarji S. *Imagining Vietnam: Tim O'Brien's The Things They Carried. The United States and the Legacy of the Vietnam War*. London: Palgrave Macmillan UK, 2007. P. 72–88.
26. Chen T. "Unraveling the Deeper Meaning": Exile and the Embodied Poetics of Displacement in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Contemporary Literature*. 1998. Vol. 39, № 1. P. 77–98.
27. Cochran J. M. 'They Carried the Land Itself': Eco-Being, Eco-Trauma, and Eco-Recovery in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Journal of Ecohumanism*. 2022. Vol. 1, № 1. P. 57–71.
28. Cull N. J. *Propaganda and Mass Persuasion: A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2003. 479 p.
29. Duvnjak I. *Narrative Techniques in Tim O'Brien Novels* : Doctoral dissertation. Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. Faculty of Humanities and Social Sciences, 2024.
30. Farrell S. *Tim O'Brien and Gender: A Defense of The Things They Carried*. *CEA Critic*. 2003. Vol. 66, № 1. P. 1–21.
31. Fernández C. G. *The Representation of the Vietnam War in Tim O'Brien's The Things They Carried*. *Visiones contemporáneas de la cultura y la literatura norteamericana en los sesenta*. 2002. № 66. P. 41.
32. Field J. C. *The Soldierly Code: War Trauma and Coping in Tim O'Brien's The Things They Carried*. *Scientia et Humanitas*. 2020. Vol. 10. P. 17–28.
33. Foust Vinson S. *Lives in story: Tim O'Brien's The Things They Carried*. *Autofiction in English*. 2018. P. 145–159.
34. Francuz M. *The Representation of War Trauma and Posttraumatic Stress Disorder in Tim O'Brien's The Things They Carried and In the Lake of the Woods*. 2020.

35. Gratch A. Teaching Identity Performance through Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Communication Teacher*. 2015. Vol. 29, № 2. P. 71–75.
36. Hawkins T. Cormac McCarthy's Philosophy. London: Palgrave Macmillan, 2017. 225 p.
37. Haytock J. (ed.). War and American Literature. Cambridge: Cambridge University Press, 2021. DOI: 10. 1017/9781108654883.
38. Haytock J. War and American Literature. *Cambridge Themes in American Literature and Culture*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 308 p.
39. Herr M. *Dispatches*. New York: Knopf, 1977. 260 p.
40. Herzog T. C. Tim O'Brien. New York: Twayne Publishers, 1997. 23 p.
41. Herzog T. C. Tim O'Brien: The Things He Carries and the Stories He Tells. London: Routledge, 2018. 172 p.
42. Jammes L. Veterans in Ruins: The Soldier's Impossible Homecoming in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Transatlantica. Revue d'études américaines. American Studies Journal*. 2022. № 1.
43. Jankowski M. Metafiction in the Selected Works of Tim O'Brien. 2020.
44. Jones G. Unreliable Memoirist: The Tim O'Briens of *The Things They Carried*. Narrative Being vs. Narrating Being / ed. by A. Panajoti, M. Krivokapic. 2015. P. 182–191.
45. Kaplan S. *The Things They Carried*. *Short Story Criticism*. 2004. Vol. 79.
46. Kaplan S. The Undying Uncertainty of the Narrator in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Critique: Studies in Contemporary Fiction*. 1993. Vol. 35, № 1. P. 43–52.
47. Kleinreesink L. H. E. On Military Memoirs: Soldier-authors, Publishers, Plots and Motives. Doctoral dissertation. Erasmus University Rotterdam, 2014. 276 p.
48. Kowalewski L. R. Tim O'Brien's *The Things They Carried*: Postmodern Fiction for a Postmodern War. *Inquiries Journal*. 2011. Vol. 3, № 08.
49. Langton H. E. Witnessing "Story Truth" and the Narrative of the Resurrection: Reintegration after Crisis in Tim O'Brien's *The Things They Carried*: Master's thesis. Brigham Young University, 2021.

50. Mahini R. N. T. N., Barth E., Morrow J. Tim O'Brien's "Bad" Vietnam War: The Things They Carried & Its Historical Perspective. *Theory and Practice in Language Studies*. 2018. Vol. 8, № 10. P. 1283–1293.
51. Meyler N. *The Naked and the Dead*. New York: Rinehart & Company, 1948. 721 p.
52. Mihăilescu D. On the Performative Lure of War Memories: Tim O'Brien's "How to Tell a True War Story". *University of Bucharest Review: Literary and Cultural Studies Series*. 2011. Vol. I, № 2. P. 106–114.
53. O'Melia K. *Truth and the Language of War*. Cleveland State University, 2018. 211 p.
54. O'Brien T., Kaplan S. An Interview with Tim O'Brien. *The Missouri Review*. 1991. Vol. 14, № 3. P. 93–108.
55. Pasternak D. Keeping the Dead Alive: Revising the Past in Tim O'Brien's War Stories. *Irish Journal of American Studies*. 1998. Vol. 7. P. 41–54.
56. Podstawski T. Truth and Fiction in Tim O'Brien's Short Stories from *If I Die in a Combat Zone*, *Box Me Up and Ship Me Home* and *The Things They Carried*. 2020. 132 p.
57. Polster A. The Connection Between Humans and Things in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. 2010. 76 p.
58. Poppleton-Pritchard R. World beyond Measure: An Ecological Critique of Tim O'Brien's *The Things They Carried* and *In the Lake of the Woods*. *Critical Survey*. 1997. P. 80–93.
59. Powers K. *The Yellow Birds*. New York: Little, Brown, 2012. 226 p.
60. Roberts T. S. *Wartalk: Tim O'Brien's Postmodern Rhetoric of the Vietnam War in "The Things They Carried"*. California State University, Fresno, 2007. 211 p.
61. Rosenwald L. *War No More: Three Centuries of American Antiwar and Peace Writing*. New York: Library of America, 2016. 868 p.
62. Sigurðardóttir S. H. *Bell-Shaped Flowers and Butterflies: Metaphor and Metafiction in Tim O'Brien's Vietnam War Stories The Things They Carried* : Doctoral dissertation. 311 p.

63. Silbergleid R. Making Things Present: Tim O'Brien's Autobiographical Metafiction. *Contemporary Literature*. 2009. Vol. 50, № 1. P. 129–155.
64. Smiley P. The Role of the Ideal (Female) Reader in Tim O'Brien's *The Things They Carried*: Why Should Real Women Play? *The Massachusetts Review*. 2002. Vol. 43, № 4. P. 602–613.
65. Taylor M. Tim O'Brien's War. *The Centennial Review*. 1995. Vol. 39, № 2. P. 213–230.
66. Van de Voorde E. "The Burden of Being Alive": A Trauma-Theoretical Reading of Tim O'Brien's *The Things They Carried* : Doctoral dissertation. Ghent University, 2007. 221 p.
67. Vernon A. A Kinetoscope of War: The Cinematic Effects of Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Journal of Narrative Theory*. 2018. Vol. 48, № 2. P. 194–224.
68. Vernon A. Salvation, Storytelling, and Pilgrimage in Tim O'Brien's *The Things They Carried*. *Mosaic: A Journal for the Interdisciplinary Study of Literature*. 2003. P. 171–188.
69. Vonnegut K. *Slaughterhouse-Five*. New York: Delacorte Press, 1969. 275 p.
70. Wesley M. Truth and Fiction in Tim O'Brien's *If I Die in a Combat Zone and The Things They Carried*. *College Literature*. 2002. Vol. 29, № 2. P. 1–18.
71. Wiener G. (Ed.). *War in Tim O'Brien's The Things They Carried*. Greenhaven Publishing LLC, 2011. 128 p.
72. Young C. M. "Not to Be Loved but to Lead": Homosocial Soldiering in Tim O'Brien's *The Things They Carried* : Doctoral dissertation, 2019. 194 p.